

Høgskulen
på Vestlandet

Masteroppgave / [master thesis](#)

Kama muta i barns lek i naturen

[Kama muta in children's play in nature](#)

Forfatter / [author](#):

Remi Kaldhussæter

Master i Barnehagekunnskap, Fakultetet for lærerutdanning, kultur og idrett ved Høgskulen på Vestlandet, campus Bergen / [masters in Kindergarten knowledge, faculty for teacher education, arts and sports at Western Norway University of Applied Sciences](#)

Veiledere / [supervisors](#):

Liv-Torunn Grindheim

Marianne Presthus Heggen

Innleveringsdato / [submission date](#):

14. mai 2021 / [May 14th 2021](#)

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Sammendrag

Kama muta i barns lek i naturen

I denne oppgaven ser jeg på hvordan barn uttrykker kama muta i lek i naturen. Jeg vil presentere hvilke uttrykk jeg har funnet i eksisterende forskning, og samtidig uttrykk jeg har utvidet denne forskningen med gjennom min egen innsamling av materiale. I slutten av denne oppgaven presenterer jeg et verktøy for videre arbeid med barns uttrykk av kama muta i lek.

Bakgrunn og problemstilling

Uavhengig av alder, har mennesker et iboende ønske om å tilhøre et felleskap, og dette er grunnleggende for hvordan vi oppfatter tilknytning til hverandre (Moreton et al., 2019). En tilknytning må etter Baumeister og Leary (1995) følge to kriterier: **1)** Jevnlig kontakt som gir positiv og god opplevelse; **2)** Oppfattes som et gjensidig bånd eller stabil relasjon som kan holdes i overskuelig fremtid. Tilknytning og tilhørighet gjelder ikke bare mellom mennesker, men også mellom mennesker og natur, og det å ha en følelse av tilhørighet og tilknytning til naturen er positivt for menneskets mentale helse (Passmore & Howell, 2014). Kama muta er en følelse av å bli rørt av kjærlighet til noe, og tidligere forskning har undersøkt hvordan kama muta spiller inn på tilhørigheten hos voksne og ungdommer når de opplever noe stort og mektig sammen i naturen (Petersen & Andrew, 2020). Formålet med denne oppgaven er å øke forståelsen for hvordan barn skaper tilknytning og tilhørighet seg imellom og til naturen, ved å observere hvordan barnehagebarn uttrykker kama muta i lek i naturen. De små barna har gjerne ikke utviklet god nok forståelse og refleksjonsevne til å selv sette ord på sin kama muta-opplevelse, og det har derfor vært nødvendig å tilpasse Fiske (2019) sin teori til å inkludere barnas kroppsspråk og væremåte.

Problemstillingen til oppgaven er:

- ***Hvordan uttrykker barn kama muta i lek i naturen?***

Men for å finne ut av dette, må jeg også stille meg spørsmålet:

- *Vil det være mulig å se kjennetegnene på kama muta hos barn?*

Teori og forskningsmetoder

Det teoretiske rammeverket bygger på teorien til Alan Page Fiske (2019) om kama muta og hvordan denne følelsen er med på å styrke fellesskapsfølelsen gjennom å oppleve å bli rørt av

kjærighet til andre mennesker, naturen, noe åndelig eller kosmos. For at denne teorien skal kunne forstås hos små barn har jeg benyttet meg av Merleau-Ponty (2012) sin teori om kroppsfenomenologi, og Gunnvor Løkken (1996) sin tolkning av denne i kontekst av små barn. Ut fra dette har jeg operasjonalisert teorien om kama muta til også å kunne tolkes gjennom hvordan barna leker i naturen og hvordan de opplever naturens kompleksitet.

I oppgaven har jeg gjennomført en litteraturstudie av tidligere forskning og deltakende observasjon med videoinnsilling av barn i alderen fem til seks år. Med dette har jeg operasjonalisert teorien om kama muta til å inkludere barn.

Resultater og svar på problemstilling

Analyse av datamaterialet viser at ved å se på barnas væremåte i naturen kan det tolkes som at små barn også får opplevelser som utløser kama muta, og som videre styrker barnefellesskapet eller gir en sterkere tilknytning til naturen. Problemstillingen blir besvart med å presentere en oversikt over hvilke uttrykk barna har i lek i natur som stemmer med slik jeg tolker Fiske (2019) sin beskrivelse av kama muta.

Tanker videre

Til daglig jobber jeg som barnehagelærer og i min litteraturstudie merket jeg fort at det var gjort lite forskning som beskriver barnas egne uttrykk i lek. Det finnes noe, og jeg ser en økning de senere årene. I barnehagen ser jeg daglig at barn uttrykker flere av kjennetegnene som beskrevet i denne oppgaven, og jeg håper oppgaven kan være med på å gi motivasjon til mer forskning på barns uttrykk i lek og for kama muta.

Abstract

Kama muta in children's play in nature

In this thesis I look at how children express kama muta in play in nature. I will present the expressions I have found in existing research, and I will present expressions I have expanded this research with, through my own collection of material. At the end of this thesis I present a tool for further work with children's expression of kama muta in play.

Rationale and research question

Regardless of age, people have an inherent desire to belong to a community, and this is fundamental to how we perceive connection to each other (Moreton et al., 2019). According to Baumeister og Leary (1995) belonging have two criteria: **1)** It needs regular contact that provides a positive and good experience; **2)** It needs to be perceived as a mutual bond or stable relationship that can be maintained in the foreseeable future. Attachment and belonging apply not only between people, but also between people and nature, and having a sense of belonging and connection to nature is positive for human mental health (Passmore & Howell, 2014). In fact, the lack of connection to nature is said to be a factor in poor mental health (Moreton et al., 2019). Kama muta is a feeling of being moved by love, and earlier research has examined how kama muta affects the belongingness between adults and young people when they experience something big and powerful together in nature (Petersen & Andrew, 2020). The purpose of this thesis is to increase the understanding of how children create a connection and belonging to each other and to nature, by observing how kindergarten children express kama muta in play in nature. Often, these young children haven't developed good enough understanding nor the ability for self-reflection to put their kama muta experience into words, and it has therefore been necessary to adapt Fiske's (2019) theory to include the children's body language and behaviour.

This thesis's research question is: ***How do children express kama muta in play in nature?***

With the follow-up question: *Will it be possible to see the characteristics of kama muta in children?*

Theory and research methods

The theoretical framework is based on Alan Page Fiske's (2019) theory on kama muta, and how this feeling helps to strengthen the sense of community through experiencing being moved by love for other people, nature, something spiritual or the cosmos. In order for this theory to be understood in small children, I have used Merleau-Ponty's (2012) phenomenological theory, and Gunnvor Løkken's (1996) interpretation of this in the context of small children. Based on this, I have operationalized the theory of kama muta to also be able to be interpreted through how children play in nature and how they experience the nature's complexity.

In the thesis, I have conducted a literature study of previous research and participatory observation with video recording of children aged five to six years. With this, I have operationalized the theory of kama muta to include children.

Results and answer to the research question

Analysis of the data material shows that by looking at the children's way of being in nature, it can be understood that young children also get experiences that trigger kama muta, and which further strengthen the children's sense of community and/or provide a stronger connection to nature. The research question is answered by presenting an overview of what expressions the children have in play in nature that agrees with how I interpret Fiske's (2019) description of kama muta.

Further thoughts

My daily job is as a kindergarten teacher and in my literature study I quickly noticed that little research had been done that describes the children's own expressions in play. There is some, and I see an increase in the recent years. In the kindergarten, I see daily that children express several of the characteristics as described in this thesis, and I hope the thesis can help provide motivation for more research on children's expression in play and for kama muta.

Innholdsfortegnelse

Bilde-, og figuroversikt	8
Forord	9
1. Innledning	10
1.1. Formål og problemstilling	11
1.2. Tekstens oppbygging	12
2. Teoretisk rammeverk	14
2.1. Teorien kama muta	15
2.2. Merleau-Pontys kroppsfenomenologi og små barn	20
2.3. Oppsummering	21
3. Tidligere forskning	23
3.1. Fellesskapsfølelsen	24
3.2. En positiv følelse	25
3.3. Fysisk påvirkning	26
3.4. Moralsk forpliktelse	27
3.5. Rørt, varm, nostalgisk	28
3.6. Oppsummering	29
4. Forskningsmetodisk tilnærming	30
4.1. Fenomenologisk-hermeneutisk kvalitativ forskningsmetode	31
4.2. Operasjonalisering av teorien om kama muta	32
4.3. Deltakende observasjon med videoopptak	33
4.4. Utvalg av informanter	34
4.5. Innsamling av videomateriale	34
4.6. Transkribering og analyse av videomaterialet	36
4.7. Reliabilitet og validitet	36
4.8. Forskningsetiske betraktninger	38
4.9. Oppsummering	39
5. Analyse og funn av kama muta i barnas lek i naturen	40
5.1. Kama muta i barnas lek i naturen – en oversikt	40
5.2. Fortelling 1: Det var jo ekte fjellklatre!	42

5.3.	Fortelling 2: Jeg elsker snø så mye at jeg kræsjer snøen.....	43
5.4.	Fortelling 3: Bare hopp ned, det er ikke noe farlig.....	45
5.5.	Fortelling 4: Her er det ett hundre og førtitre tusen blåbær.....	46
5.6.	Fortelling 5: Mamma-Sneily og Beby-Sneily	47
5.7.	Oppsummering	49
6.	Diskusjon.....	50
6.1.	Fellesskapsfølelsen	50
6.2.	En positiv følelse	52
6.3.	Fysisk påvirkning	53
6.4.	Moralsk forpliktelse	54
6.5.	Rørt, varm og nostalgisk	55
6.6.	Oppsummering	56
7.	Oppsummering og tanker videre	58
7.1.	Teoretisk rammeverk.....	58
7.2.	Tidligere forskning	58
7.3.	Forskningsmetodisk tilnærming	59
7.4.	Analyse og funn.....	59
7.5.	Diskusjon.....	60
7.6.	Svar på problemstilling	61
7.7.	Tanker videre.....	63
8.	Referanseliste.....	65
9.	Vedlegg	70
9.1.	Anbefaling fra NSD.....	70

Bilde-, og figuroversikt

Bilde 4.1: Skjermdump av videoredigeringsprogrammet	35
Bilde 5.1: Gutten til venstre i bildet klapper i spenning av å få klatre	42
Bilde 5.2: Barna finner flekker med snø langs stien	43
Bilde 5.3: Gutten ønsker å hoppe ned fra steinen, men det er litt skummelt	45
Bilde 5.4: Guttene argumenterer for å ikke plukke bærene for tidlig	46
Bilde 5.5: Mamma-Sneily	47
Figur 2.1 Respons som kan være med på å gi kama muta	18
Figur 3.1: Operasjonalisering av teorien om kama muta	29
Figur 5.1: Antall observerte kjennetegn og fordelingen av disse.....	41
Figur 6.1: Kjennetegn på kama muta hos barn.....	57
Figur 7.1: Lekens kama muta	62

Forord

Det føles ganske rart, det å være ferdig med masteroppgaven. Den har tatt så mye plass i livet mitt og nesten alle samtaler og mesteparten av min tankevirksomhet har omhandlet denne oppgaven. I tillegg til å gjøre dette har jeg hatt fulltidsjobb, familie og fritidsinteresser som har sloss om min tid. I løpet av denne perioden har jeg utviklet en større forståelse for hvilke utfordringer og begrensninger forskning på små barn har, og jeg har funnet en stor motivasjon til å fortsette å bidra til forskning og fått et sterkt ønske om å øke kvaliteten på barnehagesektoren. Fremover kommer jeg til å ha flere ulike samarbeidsprosjekter med HVL, og en skal ikke se bort fra at det kan komme en tid hvor en doktorgrad vil være aktuelt å forfølge.

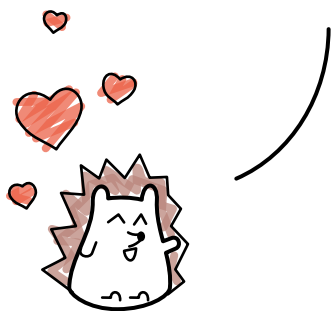
Jeg har ikke kunnet gjøre alt dette alene. Langt derifra. Jeg vil vie stor takknemmelighet til mine to veiledere, Marianne Presthus Heggen og Liv Torunn Grindheim, som har ofret så mye av sin tid til veiledning og til å motivere meg til å skrive ferdig oppgaven. Uten dere hadde det rett og slett vært umulig å få denne oppgaven i havn.

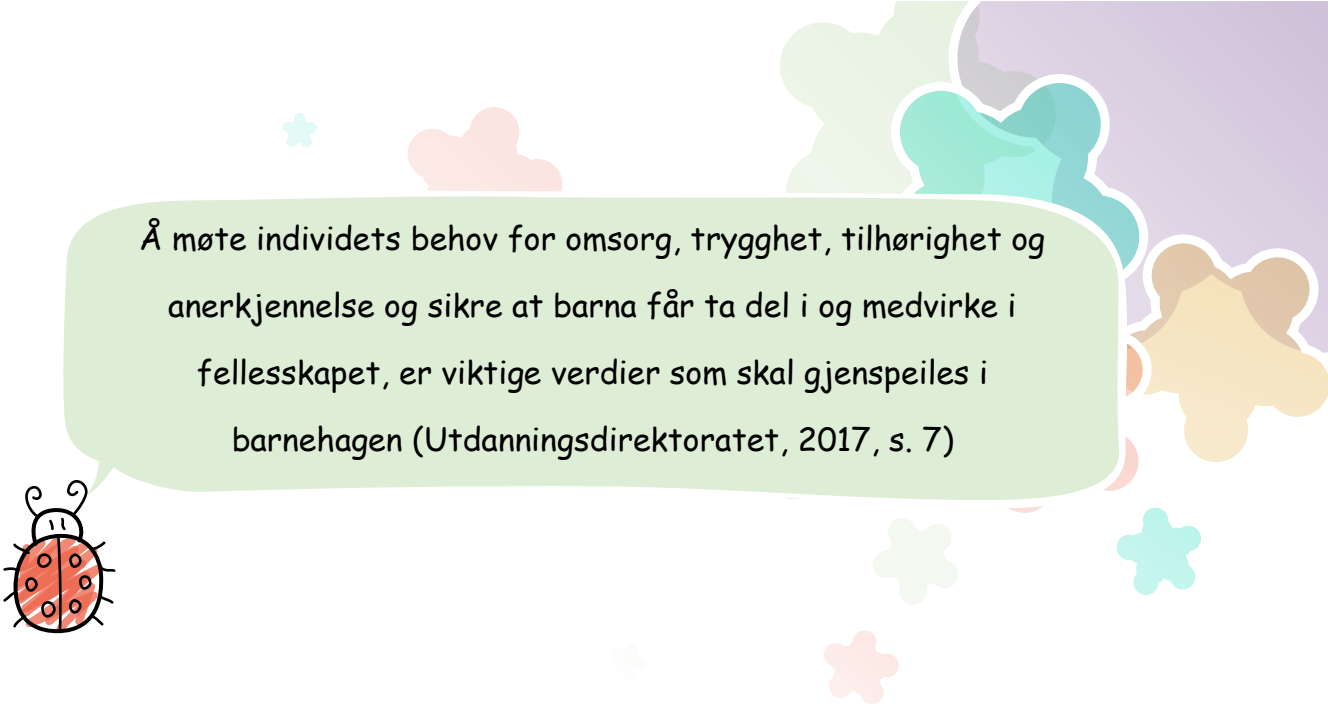
Jeg vil også vie stor takknemmelighet til min kjæreste og hennes to små barn, som har holdt ut og vist forståelse og aksept for at jeg har måttet sitte sene kvelder på høgskolen for å kunne skrive.

Barnehagen jeg jobber i har også ofret mye tid, og gitt meg muligheten til å fullføre oppgaven. Uten denne forståelsen og fleksibiliteten hadde jeg ikke hatt mulighet til å finne tid til skriving.

Sammen har dere alle gitt meg muligheten til å utvikle meg som person, og jeg er evig takknemmelig til hver og én av dere.

Nye oppgaver står i kø, nytt ansvar, nytt tidspress. To-do-listen min har sakte men sikkert blitt lengre, både i mitt profesjonelle men også i mitt private liv. Og med denne erfaringen bak meg står jeg sterkere til å møte det som kommer i fremtiden.

Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse og sikre at barna får ta del i og medvirke i fellesskapet, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 7)

1. Innledning

Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver påpeker ved flere anledninger at barna skal få være en del av fellesskapet, føle tilhørighet og barnehagen skal fremme sosial kompetanse (Utdanningsdirektoratet, 2017). Flere har sett på hvordan barn skaper og styrker fellesskap, og kanskje den mest kjente her er Corsaro og hans forskning på Peer Culture, eller kameratkultur på norsk (se for eksempel Corsaro, 2009, 2015; Frønes, 2009). Dette er fellesskap rundt felles identiteter, artefakter, rutiner og vennskap. Jeg mener likevel det trengs mer forskning på hva barna aktivt gjør for å forme identitetene, bruker artefaktene og forhandler om rutiner og vennskap.

Et sted barna oppholder seg som ser ut til å være en av de viktigste arenaer for barnas helse og trivsel, er naturen (NINA, 2021). Likevel har jeg ikke funnet noe forskning på akkurat dette med hvordan opplevelser i naturen skaper følelsesmessige bånd mellom små barn. Tidligere forskning som omhandler barn og natur har gjerne fokusert på helsefordeler ved å være ute (Ardoin & Bowers, 2020); at barn skaper tilhørighet til et sted i naturen (Chawla, 2015; Ingold, 2000); og at å få tilhørighet til natur skaper miljøbevissthet (Grindheim et al., 2019; Hallås & Heggen, 2018; Heft & Chawla, 2006; Heggen, 2016; Heggen et al., 2019). Ut fra det jeg finner av publiserte artikler, går forskningen stort sett ut på å se på enkeltbarnet og dets forhold til naturen. Barnas egen barnestyrt lek er den viktigste arenaen for barnas sosiale og kulturelle autonomi, og ifølge Frønes (2009) virker det som aktiviteter barna gjør når leken ikke styres av voksne, påvirker senere yrkesvalg. Dette synet på barndom, lek og kulturell sosialisering har utviklet seg til et normativt begrep, «retten til en barndom» (Frønes, 2009, s. 273). Dette stemmer også overens med rammeplanens føringer for barnehagene, at barndommen har

egenverdi, og at trivsel, vennskap og lek er fundamentalt. Videre står det i rammeplanen at «barnehagen er også en forberedelse til aktiv deltakelse i samfunnet og bidrar til å legge grunnlaget for et godt liv» (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 8).

Denne oppgaven skiller seg ut fra tidligere forskning ved se på barnas egne kroppslige uttrykk i leken som er ment å skape, styrke eller reparere fellesskap. Oppgaven ser på hvordan opplevelser i lek i naturen knytter barna tettere sammen ved å gi erfaringer som gir kroppslig respons og utløser følelser av blant annet tilhørighet, tilknytning og omsorg.

1.1. Formål og problemstilling

«When kama muta is strong, it is memorable. When kama muta is extremely strong, it may be a highpoint of human life, making life both joyful and richly meaningful». (Fiske, 2019, s. 21)

Det ligger i menneskets natur et ønske om å tilhøre et fellesskap (Moreton et al., 2019), og denne trangen er grunnleggende for hvordan vi oppfatter en tilknytning til hverandre, og er uavhengig av alder. Det har lenge vært kjent at vi mennesker gjør nærmest hva vi kan for å føle tilhørighet, og både Freud og Maslow har skrevet mye om tilknytningsbehov (Baumeister & Leary, 1995). For å kunne ha tilknytning til noe, er det nødvendig å skape og holde på relasjoner (Bowlby, referert i Baumeister & Leary, 1995). Baumeister og Leary (1995) utformet teorien om tilhørighet, og skriver at for å føle en tilhørighet må den hovedsakelig følge to kriterier. For det første må det være jevnlig kontakt som gir en positiv og god opplevelse, og for det andre må det oppfattes som at det er et gjensidig bånd eller en stabil relasjon som kan holdes i overskuelig fremtid. Selv om tidligere forskning på tilknytning og tilhørighet stort sett har handlet om mennesker, er det også skrevet om menneskers tilknytningsbehov til naturen. Passmore og Howell (2014) skriver at opplevelser i naturen er med på å adressere det de kaller de seks eksistensielle bekymringene som omhandler: identitet, lykke, isolasjon, mening med livet, frihet og død. Tilknytning til naturen gir muligheten til å være fullt blomstrende mennesker, og til å ha et positivt syn på livet. Det er også en sammenheng mellom hvor god tilknytning mennesker har til naturen og hvor 'frisk' naturen er. I områder hvor mennesker tilbringer mye av tiden sin i naturen, skaper tilhørighet til den, er også naturen mer tatt vare på (Passmore & Howell, 2014).

Det er blitt undersøkt en del på samspillet og den økte gruppetilhørigheten hos eldre barn og voksne, når de opplever noe 'stort' og 'mektig' sammen (Fiske et al., 2017; Petersen & Andrew, 2020; Petersen et al., 2019). Og samtidig rapporteres det at ungdommen i Norge, de mellom 16 og 24 år, deltar mindre og mindre i friluftaktiviteter. Helt tilbake fra 2001 og frem til 2019, har deltakelsen gradvis gått nedover, og det forventes at det skal fortsette. Dette gjelder i størst grad nær-friluftaktiviteter, mens fotturer ser ut til å være det eneste her som har gått oppover. En av forklaringene som rapporteres, er at mye av de tradisjonelle fritidsaktivitetene har gått over til mer moderne og fartsfylte aktiviteter som terrengsykling og frikjøring (Wold et al., 2020).

Det jeg ønsker å se etter i denne oppgaven er om barnas gode opplevelser i lek i naturen skaper et tettere fellesskap ved å øke tilknytningen barna imellom, og også øker tilknytningen til naturen barna leker i. For å gjøre dette, tar jeg utgangspunkt i teorien om kama muta, og hvordan denne følelsen er med på å knytte sterke bånd gjennom delte opplevelser. Siden denne teorien er beskrevet ut fra forskning på voksne mennesker er det et behov for å operasjonalisere denne til å inkludere barnas verden. Problemstillingen til oppgaven er:

- ***Hvordan uttrykker barn kama muta i lek i naturen?***

For å finne ut av dette, må jeg også stille meg spørsmålet:

- *Vil det være mulig å se kjennetegnene på kama muta hos barn?*

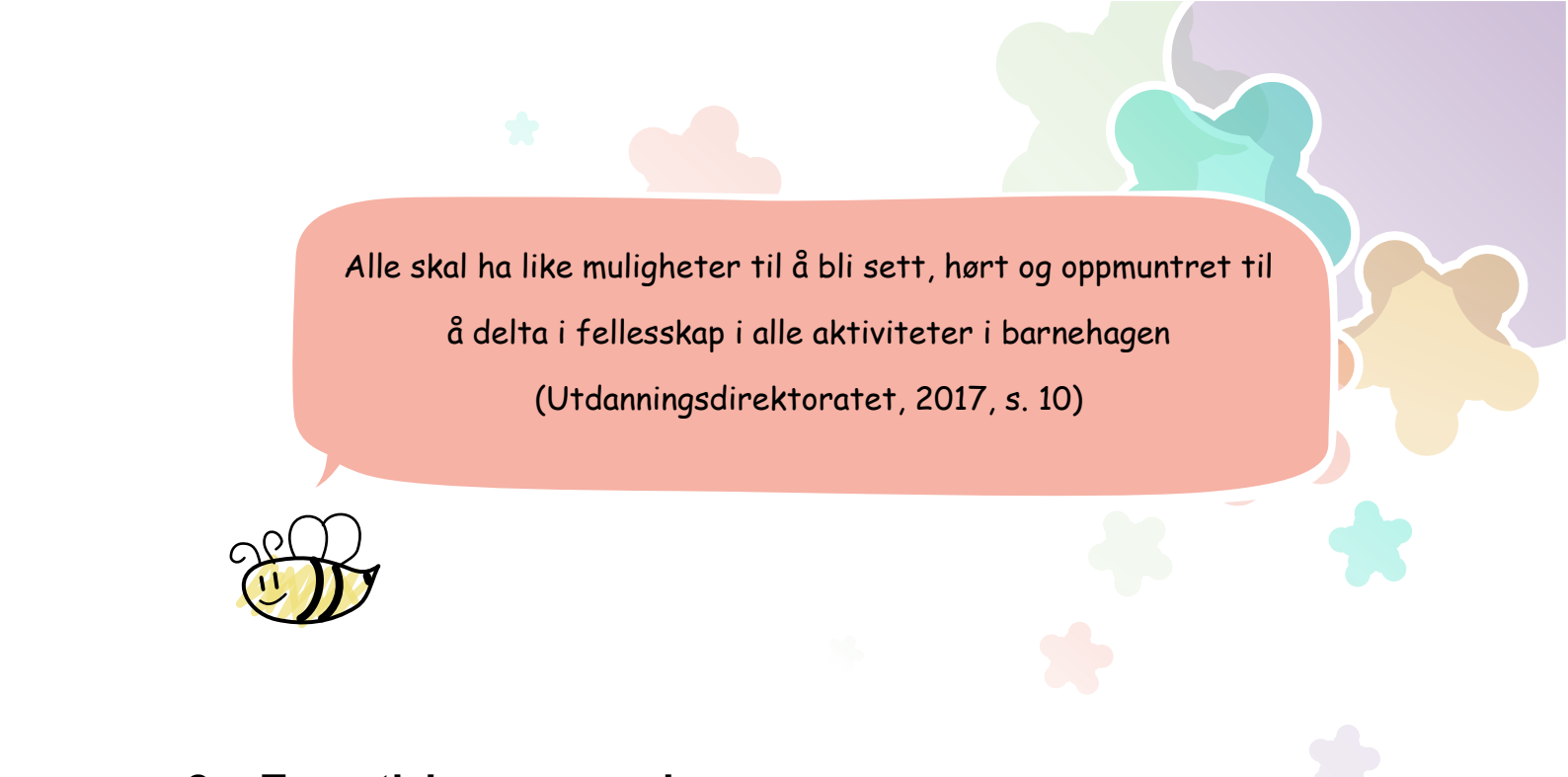
Målet med denne oppgaven er tredelt; **1)** Øke forståelsen for hvordan barna skaper, styrker og reparerer sine barnefellesskap; **2)** Tilføre et nytt verktøy til å tilrettelegge for gode naturopplevelser for små barn og sist, men ikke minst; **3)** Gi enda en god grunn for å ta barn med seg inn i naturen.

1.2. Tekstens oppbygging

Nå som innledningen, formålet og problemstillingen er presentert, vil jeg gå gjennom hvordan resten av teksten er bygget opp. I neste kapittel vil jeg presentere mitt teoretiske rammeverk. Dette setter rammene for hvordan jeg vil kunne forstå barnas opplevelser og tolke deres uttrykk av kjennetegnene på kama muta. Det teoretiske rammeverket består av Fiske (2019) sin teori om kama muta, og Merleau-Ponty (2012) sin teori om kroppsfenomenologi. Jeg benytter meg av Løkken (1996) sin tolkning av kroppsfenomenologien til å også gjelde små barn. I kapittel 3 går jeg gjennom relevant tidligere forskning på små barns ulike væremåter i lek, i naturen, og

hvordan barn oppretter, styrker eller reparerer barnefellesskap. I slutten av dette kapitlet presenterer jeg min operasjonalisering av hvordan kjennetegnene på kama muta kan være synlig i de små barnas uttrykk, basert på den tidligere forskningen. I det neste kapitlet, [kapittel 4](#), presenterer jeg min metodologiske fremgangsmåte. I prosjektet har jeg benyttet en fenomenologisk-hermeneutisk fremgangsmåte hvor jeg først gjennomførte en litteraturanalyse av hva som finnes av tidligere forskning på barns uttrykk i lek. Deretter har jeg gjennomført en deltakende observasjon med videoopptak, hvor jeg filmet barn på tur med barnehagen. I [kapittel 5](#) presenterer jeg fem narrative fortellinger hvor jeg tolker at barna viser kjennetegnene på kama muta. Etter disse fem fortellingene kommer [kapittel 6](#), som diskuterer de funnene jeg har gjort i fortellingene sammen med rammeverket og tidligere forskning. I dette kapitlet presenterer jeg også en videreutvikling av operasjonaliseringen fra [kapittel 3](#). Til slutt kommer et [oppsummerende kapittel](#) hvor det også skrives om mine tanker videre om forskning på små barn og deres uttrykk for kama muta. Jeg tar også inn tanker fra mine erfaringer som barnehagelærer og det potensialet jeg til daglig ser finnes der ute.

Alle skal ha like muligheter til å bli sett, hørt og oppmuntret til
å delta i fellesskap i alle aktiviteter i barnehagen
(Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 10)

2. Teoretisk rammeverk

I dette kapittelet vil jeg presentere det teoretiske rammeverket jeg bruker for å svare på problemstillingen i denne oppgaven. Mitt teoretiske rammeverk bygger på Fiske (2019) sin teori om kama muta, og bruker Løkken (1996) sin tolkning av Merleau-Ponty (2012) sin teori om kroppsfenomenologi til å også inkludere små barn.

Thomas Schubert er professor ved psykologisk institutt ved Universitetet i Oslo, og leder for Kama Muta Lab. Han forteller i et intervju fra 2017 at han ble overrasket over hvor lite det var forsket på kama muta følelsen, selv om den alltid har vært der (Haugen, 2017). Følelsen ligger instinktivt i oss mennesker, og beskrivelser av den kan spores tilbake til 1872, i Charles Darwin sin bok *Expression of the emotions in man and animals* (Darwin, 1872, referert i Zickfeld et al., 2019). Også norske forfattere har skrevet om denne følelsen, og eksempelvis skriver Edvard Løchen i 1978 om friluftsliv og hvordan naturen påvirker oss:

«Det er en realitet at naturen virker på oss – ikke bare på fysikk og kropp, men like meget på sjel og sinn. Naturen spiller på våre følelser som en musiker på sitt instrument. Så overveldende kan naturen virke på følelsene våre at vi synes det må være levende krefter vi er ute for. Mange har funnet Gud i naturen, ja en kan vel kanskje si at naturfølelsen er det opprinneligste og dypeste grunnlag for religionen». (Løchen, 1978, s. 21)

I de siste årene har kama muta fått mer oppmerksomhet, og det er gitt ut flere artikler som påpeker at tilknytning til naturen også kan gi følelsen av kama muta (Moreton et al., 2019; Petersen & Andrew, 2020; Zhang et al., 2014).

2.1. Teorien kama muta

Begrepet ‘kama muta’ er sanskrit og kan oversettes på norsk til ‘beveget av kjærlighet’. På nettsiden www.kamamutalab.org skrives det at «Kama muta is the sudden feeling of oneness — of love, belonging, or union — with an individual person, a family, a team, a nation, nature, the cosmos, God, or a kitten» (Kama muta lab, 2021).

Alan Page Fiske er professor ved University of California, Los Angeles, USA, og forsker på hvordan menneskelige samfunn oppstår gjennom naturlig utvalg, nevrobiologi, ontologi, psykologi og kultur. Han har skrevet boken *Kama muta: Discovering the connecting emotion* (Fiske, 2019) hvor han beskriver opplevelsen av å holde en nyfødt baby mot brystet som selve prototypen av kama muta. Han mener at denne følelsen sannsynligvis er der for at foreldre skal knytte seg til barnet og videre motiverer følelsen foreldrene til å ta vare på barnet, gi omsorg og sikre barnets overlevelse. Kama muta blir fremkalt av søte trekk, men den styrkes sannsynligvis av oppfatningen om at spedbarnet eller barnet trenger å bli tatt vare på, matet eller holdt. Folk kan føle en ømhet i kama muta når de ser eller hører om en person som er hjelpeløs, skadet, tapt, flykter, er skremt, sulten eller er på annen måte sårbar. Dette gjelder spesielt søte barn, men også søte dyr som er i fare. Dette kan også gjelde mennesker eller dyr i serier, filmer, bøker og musikk. Folk føler også ofte kama muta som respons på søte ansiktstrekk, klumsete og ustø spedbarn-lignende bevegelser, spesielt når spedbarn (gjelder også unge dyr) leker eller koser. Om et spedbarn viser kjærlighet (som kyss eller klem), eller at barnet deler mat, kan også det utløse en opplevelse av kama muta. Det trenger heller ikke være noe synlig (som ansiktstrekk eller bevegelser), kama muta kan også oppstå ved å høre ulike lyder, som for eksempel når små barn roper, gråter eller ler.

Når vi får en intens følelse av kama muta vil det vanligvis kjennes på kroppen som en varm følelse i brystet, tårer i øynene, klump i halsen, gåsehud eller frysninger, dype åndedrag eller å holde pusten, interjeksjon som ‘åååh!’ eller ‘ooi!’, hendene holdes til brystet, eller å føle seg lett på tå (Fiske, 2019, s. 26). Kama muta er altså en respons på å føle seg nærmere tilknyttet noe, det være seg et spedbarn, en venn som har vært borte og endelig kommer tilbake, søte dyr som søker kontakt eller et vakkert naturfenomen. Kama muta oppstår når det er en rask fremvekst, en fornyelse, en restaurering eller en intensivering av et samlet fellesskap (Fiske, 2019, s. 61).

I sitt arbeid med å teoretisere kama muta, har Fiske et al. (2017) lagt til grunn sammenligninger av hundrevis av etnografier, historiske kilder, klassiske tekster, intervjuer, undersøkelser, deltakerobservasjoner, og ulike eksperimenter som har involvert over 4000 deltakere. Resultatet har blitt beskrivelsen av følelsen kama muta, definert av sammenhengen mellom følgende fem kjennetegn (fargene til punktene viser til figuren på side 18):

1. Ved en plutselig intensivering av følelsen av å være like, eller å ha noe til felles, som å spise samme mat, være under samme tak eller gjøre samme jobben. Dette kan være mellom deg selv og et annet menneske, dyr eller guddom, eller naturen, universet og kosmos. Følelsen kan også oppstå ved å observere en slik intensivering av fellesskapsfølelse hos andre eller noe annet.
2. En positiv følelse på ulike måter. Det blir rapportert som en god følelse, noe en aktiv søker og ønsker å gjenoppleve, noe man ønsker andre skal oppleve, og noe man ønsker å oppleve sammen med andre, som gjerne forsterker opplevelsen. I noen kulturer blir dette også beskrevet med ulike kulturelt ladete ord, som for eksempel det japanske begrepet *kawaii*. Dette begrepet betyr å rødme, eller bli varm i ansiktet, og brukes når man ser eller opplever noe som veldig søtt eller noe som er bedårende/elskverdig.
3. En fysisk reaksjon som for eksempel gåsehud, klump i halsen, tar pusten fra deg, gjør deg rastløs og lett på beina. Når opplevelsen er svak, vil det gjerne ikke oppstå fysiske påvirkning i det hele tatt, men er det en sterk opplevelse vil de aller fleste vise ett eller flere av følgende tegn: **a)** En behagelig og varm følelse i brystet eller hjertet; **b)** Tårer i øynene eller gråt; **c)** Gåsehud, hår som reiser seg på kroppen, frysninger eller skjelvninger; **d)** Klump i halsen, vansker for å snakke eller brukken stemme; **e)** Dype åndedrag eller å holde pusten (på norsk bruker vi gjerne begrepet 'tar pusten fra deg' [min egen tolkning]); **f)** I noen kontekster brukes fatiske¹ uttrykk som 'ååh', eller 'wow'; **g)** En følelse av å bli lettere, ha 'oppdrift', å flyte eller å stige opp (ofte mot slutten eller etter opplevelsen); **h)** Oppleve spenning eller energi som resultat av opplevelsen, føler seg optimistisk.
4. En moralsk forpliktelse til å holde på, reparere eller styrke fellesskap. En hengivenhet til, og å føle seg ett med fellesskapet.

---

¹ Fatisk er en oversettelse av det greske begrepet *phatic* (ordet som i kilden blir brukt av Fiske). Fatisk er ordlyder som har til hensikt å brukes for å opprette og opprettholde kommunikasjon uten å formidle informasjon. Se <https://www.ordnett.no/search?language=no&phrase=fatisk>

5. Føler seg rørt, varm eller føle seg nostalgisk i opplevelsen, eller føler at en opplever en spesiell følelse. Noen beskriver det som å bli rørt av noe utenfor seg selv, som en guddom eller noe åndelig.

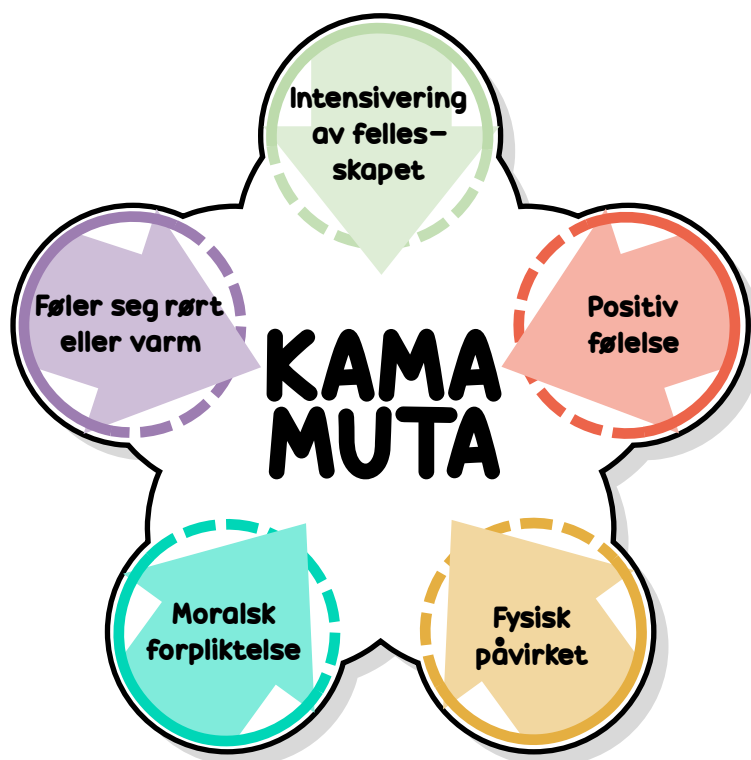
Kama muta varer vanligvis bare i ett minutt eller to, men kan føles gjentatte ganger i løpet av samme opplevelse og av og til med korte mellomrom. Hele opplevelsen trenger ikke føles som positiv, faktisk er det vanlig at kama muta oppstår i kontrasten mellom noe negativt og positivt. Et eksempel Fiske et al. (2017) viser til er en begravelse, hvor det er trist at noen er død, men at det kan være fint å føle på samholdet og fint å se igjen gamle kjente som du eller den avdøde deler positive minner med.

Jeg har laget en figur som viser de fem ulike kjennetegnene (se figur 2.1). Figuren viser at kjennetegnene kommer fra fem ulike sider og spiller sammen for å utløse kama muta følelsen. Pilene representerer at man blir påvirket av noe utenfra, og gjennom å få én eller flere reaksjoner på det man blir påvirket av vil dette utløse kama muta. Hver reaksjon har sin egen distinktive karakteristikk som beskrevet i listen over. Kjennetegnene er satt litt utenfor da det også er mulig å ha kjennetegnene uten at det nødvendigvis utløser kama muta. Jeg har rammet hele figuren inn for å symbolisere at kama muta er sin egen følelse og som bør sidestilles med andre følelser vi mennesker har.

Denne figuren vil være gjennomgående i oppgaven for å referere til de ulike kjennetegnene kama muta fremkaller. Kapitlene Tidligere forskning og Diskusjon vil deles opp etter denne figuren.

Leser du oppgaven digitalt, vil du også kunne klikke på figuren i delkapitteloverskriftene, og den vil ta deg til listen på forrige side.

Figur 2.1 Respons som kan være med på å gi kama muta. Figuren viser de fem kjennetegnene som beskrevet i teorien til Fiske (2019). Den viser at påvirkningen kommer utenfra, og at responsene kan virke sammen for å gi følelsen av kama muta.

Også naturen kan fremkalle kama muta, og Fiske (2019) tar blant annet frem to eksempler:

An Australian surfer (putting both hands to her chest) described this mix of kama muta and ‘awe’ when she’s in the ocean, a “very profound experience that I have with the ocean and I think a lot of surfers feel the same way”; she feels “part of nature and the world and connected.”

As a woman stood looking through the underwater glass wall of an aquarium, a Beluga whale came right up to her, face-to-face, making eye contact with her; she described her experiences with phrases such as “connection, communication, permanent change in perception of love, extremely powerful”. (Fiske, 2019, s. 12)

Her kan vi lese at det å ha en opplevelse i naturen av noe som er større enn deg selv, at kreftene i naturen gir en følelse av ærefrykt og kama muta, og en dyp erfaring av tilknytning og det å høre til i verden. I det andre eksempelet ser en kvinne en hvithval inn i øynene og føler et bånd

til denne hvalen. Hun beskriver det som en permanent endring i hvordan hun ser på kjærlighet og at det var en ekstremt stor opplevelse. Som eksemplene viser kan naturen være med på å gi oss den mest dyptgående følelsen av kama muta, og gjøre at vi mister oss selv og føler oss ett med alle mennesker, naturen, jorden eller kosmos. Andre eksempler er møter med ville dyr, det å se ut over et vakkert naturlandskap, å gå gjennom en tett skog, eller sitte ved et stille vann eller en klukkende elv. Det å stirre opp på stjernene en klar natt kan gjøre at man mister følelsen av å være et separert individ, og at man føler en tilhørighet til alt, et enormt tidløst univers der selvet er en forbigående illusjon. «Man er ikke atskilt, alt er ett» (Fiske, 2019, s. 16).

Bilder og video av naturen kan også fremkalle kama muta ved å vekke minner fra en tidligere sterk opplevelse. Et eksempel på dette er en terapeut som bruker delfiner i sin terapi. Hun sier at:

«when the dolphin is side to side with you and looks you in the eye, and you just have the opportunity to be with the dolphin in a very special way. After that experience, when I see pictures of dolphins, or I see videos of dolphins, my heart has the same feeling as when I was in the water». (Fiske, 2019, s. 13)

Opplevelser i naturen er ofte veldig varierte, og involverer en rekke ulike følelser. Dette kan være kama muta i kombinasjon med følelsen av noe mektig, eller å føle seg liten og ubetydelig, eller en forbigående følelse av å være en del av et uendelig stort kosmos. Det kan forklares som en autorativ relasjon med universet, at du er ubetydelig i den store helheten og at du ikke har fri vilje men blir styrt av ytre ubegripelige krefter. Trangen til å føle kama muta er en stor del av motivasjonen til å oppsøke opplevelser, som det å være i naturen. Fiske (2019) beskriver grunnlaget for motivasjonen i fire punkter: **a)** Sannsynligheten for gode kama muta-opplevelser; **b)** Tilknytning og å skape bånd til mennesker som tar del i samme opplevelse, og tryggheten og støtten et slikt fellesskap gir; **c)** Andre positive sider ved å samles i et fellesskap; **d)** Deltakerne går inn for å rekruttere andre og ønsker nye deltakere velkommen i den hensikt å føle kama muta sterkere sammen (Fiske, 2019, s. 134).

I et forskningsstudie utført av Petersen og Andrew (2020) kom det frem at opplevelsene av kama muta ikke bare gir en intensivering av fellesskap mellom de andre personene i gruppen, men også en økt tilknytning til naturen de var i. Dette kan bety at sosial tilknytning og tilknytning til naturen har de samme grunnleggende sosialrelasjonelle følelsene, som kama

muta. I prosjektet kom det også frem fra deltakerne at de rapporterte at tilknytningen til naturen ga et økt ønske om å knytte kontakt med de andre menneskene som var med i gruppen. Det ble i studien blant annet konkludert med at å få en tilknytning til naturen man er i, gjør det lettere å få kontakt med gruppens medlemmer, eller at å tilbringe tid i naturen gjør at folk ønsker mer kontakt med andre mennesker (Petersen & Andrew, 2020).

Kama muta er altså følelse av oppleve tilhørighet og tilknytning til et fellesskap og en opplevelse av at det er en gjensidig avhengighet mellom deg og omverden. Når folk opplever en sterk følelse av kama muta, blir dette ofte beskrevet som et høydepunkt i livet, eller noe som gir en permanent personlig endring. Følelsen er med på å knytte mennesker, dyr og natur sammen, og har ulike kjennetegn som har blitt kategorisert i fem ulike reaksjoner. Disse fem kategoriene er med meg videre i oppgaven og brukes til å svare på problemstillingen min.

2.2. Merleau-Pontys kroppsfenomenologi og små barn

For å kunne forstå barnas opplevelser i naturen som kama muta, må det nødvendigvis være gjennom hvordan barna opplever verden. Små barn har mindre utviklet verbalt språk, og kan ikke like lett uttrykke de samme språklige uttrykkene som ligger i kjennetegnene på kama muta. Ved å se på Merleau-Ponty sin kroppslige fenomenologi, kan jeg trekke paralleller til barns uttrykksform gjennom en bevisstgjøring av at det er gjennom kroppen vi er til stede i verden og i kontakt med tingene og livet.

Merleau-Ponty skriver om det han kaller 'phenomenology of perception', eller persepsjonens fenomenologi, som på norsk kalles kroppen og sansenes fenomenologi, eller bare kropps-fenomenologi. Han skriver at det er gjennom kroppslige erfaringer vi har tilgang til og forstår verden. Ved å bruke sansene til å oppleve verden, får vi et grunnlag til å fortolke og forstå den. Merleau-Ponty hevder også at vår bevissthet om verden eksisterer før tanken om verden, i førrefleksive handlinger. Han mener også at vi ikke kan skille kropp og tanker. Vi kan ikke tolke verden uten sansene, og vi kan ikke sanse verden uten å tolke den (Merleau-Ponty, 2012).

Gunvor Løkken har i mange år studert kroppsligheten til de små barna, og bruker kropps-fenomenologi for å forklare hvordan små barn kommuniserer med kroppen på flere måter enn det som til vanlig kalles kroppsspråket. Hun likestiller de erfaringene små og store kropper gjør, og skriver at «det lille barnet med sin kropp prinsipielt sett erfarer verden slik mennesker med

en større kropp gjør» (Løkken, 1996, s. 19). Slik hun ser det kan vi likestille barn og voksne, og på denne måten er små barns kroppslige erfaringer like verdifulle som de voksnes erfaringer. Barn er, ifølge Merleau-Ponty, mer kroppslig utpreget enn voksne og at de er mer åpne ovenfor verden. Løkken skriver at «Merleau-Ponty henter mye inspirasjon fra fenomenologien, som er læren om menneskets opplevelser, om hvordan mennesket opplever seg sjøl og andre mennesker i ulike situasjoner» (Løkken, 1996, s. 20). Barna er til stede i verden med kroppen sin, og det er gjennom persepsjoner med kroppens sanser barna oppfatter verden og det som skjer mellom mennesker, også kalt intersubjektivitet. Hun skriver også at det alltid er en hensikt med hva vi mennesker gjør med kroppen vår. At vi bevisst eller ubevisst vil noe, sammen med andre. Løkken skriver videre at hun forstår «Merleau-Pontys tanker sånn at barnet vet at hun er både ‘jeg’ og ‘vi’ fra hun er født» (Løkken, 1996, s. 20). Videre skriver hun at «kommunikasjon og språk er for Merleau-Ponty en like opprinnelig verden som erfaringens og kroppens verden, [... og] dersom et lite barn hopper glad, *er* hoppet gleden. Når barnet gråter, *er* gråten sorgen» (Løkken, 1996, s. 20). Merleau-Ponty viser her til at det ikke kan skilles mellom kroppslige gester og verbalt språk. Barn kan, gjennom kroppen og kroppens førtenkende viten så mye mer enn hva barnet har verbale uttrykk for. Og som voksen «blir det vår oppgave som barnas fortolkere å prøve å sette ord på dette» (Løkken, 1996, s. 23). Den mest grunnleggende og typiske måten små barn utvikler tilknytninger og relasjoner på, er gjennom imitasjon av hverandres kroppslige bevegelser. Imitasjonen er et uttrykk for vennskap og skjer mellom barn som føler seg likestilt og har tilhørighet ved at de er på noenlunde samme alder, går i barnehage og har de samme opplevelsene. Det å imitere hverandre kan ses på som et uttrykk for sympati barna imellom (Løkken, 1996).

2.3. Oppsummering

I dette kapitlet har jeg gått gjennom mitt teoretiske rammeverk, og dette tar utgangspunkt i teorien til Fiske (2019) om kama muta. Problemstillingen min i denne oppgaven er å finne ut om hvordan barna uttrykker kama muta i lek i naturen, og siden kama muta har blitt definert på bakgrunn av voksne sine opplevelser har det vært nødvendig å ‘oversette’ denne til å også være aktuell for barn i barnehagealder. Til dette har jeg brukt Merleau-Ponty (2012) sin teori om kroppsfenomenologi slik Løkken (1996) har tolket den. En annen side med at kama muta har blitt definert på bakgrunn av voksne sine opplevelser, er at det da foreløpig ikke finnes forskning som tar for seg kama muta hos barn. Det har derfor vært nødvendig å operasjonalisere

teorien om kama muta til å også inkludere hvordan barna kan oppleve denne følelsen. For å gjøre denne operasjonaliseringen, går jeg gjennom forskning som beskriver hvordan barna uttrykker seg i lek. Dette kommer i neste kapittel.

Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå felles verdier og normer som er viktige for fellesskapet. Barnehagen skal bidra til å fremme barnas tilhørighet til samfunnet, natur og kultur (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 21).

3. Tidligere forskning

Barns naturlige væremåte er å være i lek, og det oppfattes ofte som at barna blir grepet eller beveget av leken. Leken involverer følelser og er noe som gir drivkraft til barnet (Øksnes & Sundsdal, 2018). I leken får barn opplevelser, den gir erfaringer og gjør barn kjent med omgivelsene, og i tråd med Merleau-Ponty sin kroppsfenomenologi, har Schwartzman (referert i Lillemyr, 2014) hevdet at barna gjennom leken kommenterer omgivelsene eller det er gjennom leken barna forstår verden på. I følge Buytendijk (referert i Lillemyr, 2014) er leken fullstendig oppslukende og barnet blir hevet over og utenfor seg selv. Barnet glemmer seg selv og setter seg selv til side, men samtidig finner barnet seg selv gjennom erfaringer, utforskende og utfordrende lek (Lillemyr, 2014). Selv om lek er barnas naturlige væremåte, er det ifølge Øksnes og Sundsdal (2018) vært overraskende lite forskning som har vært opptatt av hva barn faktisk gjør når de leker. De mener at det tidligere har vært lite interesse for andre sider enn lekens instrumentelle verdi og de pedagogiske målsetningene leken kan realisere. Nyere forskning har imidlertid vært preget av en reorientering, hvor det er økt interesse for lekens flertydighet og kompleksitet og trekker sammen ulike perspektiver fra blant annet filosofer, biologer, psykologer og pedagoger (Øksnes & Sundsdal, 2018).

Det jeg presenterer i dette kapitlet, er ulike måter barna leker på som forskning sier gir det jeg tolker som ett eller flere av de ulike kjennetegnene til *kama muta*. Jeg har på lik linje med Øksnes og Sundsdal (2018) også merket at det har vært en utfordring å finne relevant tidligere forskning som utforsker hvordan barna selv opplever og uttrykker følelser i leken. Allerede i 2008 ble det konkludert av Borg, Kristiansen og Backe-Hansen (referert i Bjørgen, 2012) at det tydelig er behov for flere studier som utforsker nettopp dette. For å forstå barns kroppslige

verden og om lek i det fysiske rommet, er det sentralt at barns egne perspektiver, meninger og kunnskaper kommer frem. Barna Bjørgen intervjuer beskriver selv at de føler på at det kiler i magen, eller at de skriker av glede eller spenning (Bjørgen, 2012). Dette er en av få forskningsartikler som direkte tar med barnas uttrykk, mens det meste annen forskning jeg har hatt tilgang til har fokusert på hvordan de voksne beskriver barnas lek, eller forskning som beskriver hvor barn oppholder seg, hva de leker eller hvordan de bruker ulike lekeartefakter.

Kapittelet er delt opp etter de ulike kjennetegnene på kama muta, som vist i figur 2.1, og jeg forsøker her å operasjonalisere kjennetegnene til å være tilpasset barnas væremåte, basert på hva jeg har funnet av relevant tidligere forskning. Dette kommer jeg senere i oppgaven til å utvide med min egen empiri, og mot slutten av oppgaven vil jeg se på sammenhengen mellom min empiri, tidligere forskning og mitt teoretiske rammeverk.

3.1. Fellesskapsfølelsen

Å føle på økt fellesskapsfølelse er det første kjennetegnet på Fiske (2019) sin teori om kama muta. Dette kjennetegnet blir beskrevet som en intensivering av følelsen av å være lik, eller å ha noe til felles. Dette kan gjelde mellom deg og andre mennesker, mellom deg og naturen, et dyr, en guddom eller noe annet, og det kan også gjelde at du observerer at andre får en slik intensivering av tilhørighet og fellesskap.

Corsaro og Eder (1990) skriver om kameratkultur, og definerer det som et stabilt sett av aktiviteter eller rutiner, artefakter, verdier og bekymringer som barn produserer og deler i interaksjon med jevnaldrende. Sentralt i kameratkulturer er viktigheten av å dele seg imellom, og ta del i sosiale aktiviteter. I barnehage- og grunnskolealder har barn en stor glede av bare det å gjøre ting sammen, men det å skape felles forståelse og å enes om lekens regler er veldig vanskelig for små barn. I en undersøkelse fant Koivula og Hännikäinen (2016) at oppfattelsen av å være en del av et fellesskap går gjennom tre stadier. I det første stadiet leker barn sammen og har felles erfaringer. I det andre stadiet, starter begynnelsen av vennskap som videre styrkes gjennom leken. I det tredje stadiet, formes følelsen av å være en del av et fellesskap og barnas emosjonelle bånd er sterke, og vises gjennom affeksjon og nærhet, deling, omsorg og følelsen av å høre sammen. Undersøkelsen viste også hvordan de minste barna formet sine fellesskap hovedsakelig gjennom fysiske og nonverbale måter. Fra 3 år og oppover går det gradvis over i mer og mer verbal kommunikasjon og kollektive måter å oppføre seg på. Koivula og

Hännikäinen (2016) skriver at det dessverre er for lite forskning på hvordan barna fra 3 til 5 år skaper fellesskap.

Norsk institutt for naturforskning (NINA) har i 2020 utgitt en rapport om barn og unges friluftsliv. I denne kommer det frem at «barna og ungdommene uttrykker en rekke ulike følelser og sinnsstemninger i aktivitetene» (Wold et al., 2020, s. 76). Det som kommer frem i rapporten, oppsummeres i åtte punkter. Seks av disse følelsene og sinnsstemningene kjenner jeg igjen i Fiske (2019) sin teori om kama muta, og tre av de igjen, stemmer under dette kjennetegnet, fellesskapsfølelsen. I rapporten skrives det om at følelsen av glede og fryd når barna gjorde noe sammen, og et av eksemplene er når de går på tur sammen med noen på en sti i skogen. Det andre punktet handler om tilfredshet, behag og sinnsro. Dette gjelder aktiviteter hvor barna har god tid, som for eksempel når «ei jente satt ved bålet og varmet seg på flammene og sa til venninna si ‘er ikke dette bedre enn Netflix?’» (Wold et al., 2020, s. 76). Det tredje punktet handler om samhørighet, tillit og anerkjennelse. Her står det at «slike følelser kommer naturlig nok til uttrykk i situasjoner der det sosiale er spesielt fremtredende» (Wold et al., 2020, s. 77). Situasjoner som å «bare sitte ved bålet og snakke tull med gode venner synes å generere slike følelser» (Wold et al., 2020, s. 77).

Fellesfølelsen ser ut til å komme til uttrykk hos barn ved at de deler seg imellom og ønsker å gjøre ting sammen. Når barna føler de er del av et fellesskap, inkluderer de oftere andre barn inn i leken, de viser en affeksjon og nærhet og viser tilfredshet, behag og sinnsro. Et annet uttrykk er at barn ofte velger å ha rollelek om ting de synes er skumle, siden de føler en trygghet av å være sammen i leken.

3.2. En positiv følelse

En positiv følelse er ifølge Fiske (2019) en følelse en aktivt oppsøker og ønsker å oppleve gjentatte ganger, og blir ofte beskrevet som en god følelse. Forskning på barns opplevelser hvor jeg har funnet uttrykk som passer til dette kjennetegnet, er for små barn gjerne opplevelser knyttet til risikofylt lek. Det har ikke blitt gjort mye forskning på hvilke opplevelser barn selv går inn for å oppleve, men fokuserer heller på perspektivene til de ansatte og hvordan ansatte tolker barnas valg. Den forskningen som har blitt gjort på barns opplevelse av risikofylt lek, har i all hovedsak sett på barn eldre enn i barnehagealder (Sandseter & Hagen, 2016). Risikofylt lek er ifølge Sandseter (2010) i utgangspunktet det samme for små barn som det er for voksne,

barna er på jakt etter spenning. Hun skriver at barns naturlige lek er å være aktivitetsorientert og at barnet er ute etter å ha det gøy og få umiddelbar glede. Risikofylt lek er lek som både er skummel, spennende og gøy samtidig. Sandseter skriver at når barn opplever glede og spenning i leken, hvor det grenser til å bli for farlig, men at det likevel er gleden som er den dominante følelsen, vil barna fortsette å utsette seg for risikofylt lek (Sandseter, 2010). Når barna selv får velge lekeaktivitet, og når de oppfatter at voksne ikke passer så godt på, går leken veldig raskt over i å være risikofylt. Dette kan være å stå på dissen/husken i høyere fart enn hva de voksne aksepterer, eller at barna klatrer høyere opp i trær eller hopper ned fra høyere høyder.

I rapporten fra NINA, er det to punkter som passer inn i dette kjennetegnet på kama muta. Første punktet gjelder spenning, usikkerhet, nervøsitet og engstelse, som kommer til uttrykk når barna eller ungdommene prøver noe de ikke kan fra før, eller gjør noe som oppleves som skummelt. Et eksempel er «når en skal prøve å hugge ved for første gang» (Wold et al., 2020, s. 77). Det andre punktet handler om varsomhet, forsiktighet og skrekkblandet fryd. Dette gjelder også når det prøves ut noe nytt, men som også oppleves som litt usikkert som «blant annet når de skulle balansere over en snødekt stakk et stykke over bakken» (Wold et al., 2020, s. 77)

For barn virker det som at den positive følelsen som kjennetegner kama muta kommer til uttrykk ved at barna gjentar aktiviteten flere ganger, de jakter etter spenning, umiddelbar glede og trekkes mot aktiviteter som gir skrekkblandet fryd.

3.3. Fysisk påvirkning

Dette kjennetegnet blir ofte beskrevet som at man blant annet får gåsehud og klump i halsen, eller at man får en følelse av å ha oppdrift, eller opplever en spenning eller energi som gjør at man føler seg optimistisk (Fiske, 2019). Til dette kjennetegnet passer også risikofylt lek inn, da risikofylt lek er ikke bare spenning som uttrykkes og oppleves utenfor kroppen, som i forrige kjennetegn. Dette er også lek som kjennes inni kroppen, og som Sandseter (2010) viser til svarer ofte barn på hvorfor de utsetter seg for skumle leker med: «it tickles in my tummy, and also I feel wild and it gives me a shaking feeling» (Sandseter, 2010, s. 76). Her forteller barna at det kiler i magen, at de føler seg ville og at det gir en rastløs følelse. Barna uttrykker dette ofte gjennom skrik og rop, høyfrekvent latter og roping av full hals. Selv sier barna at de bare *må* rope, eller at de bare ler og ler og ler (Sandseter, 2010). I noen tilfeller er det rapportert at de

små barna gjør en liten seiersdans, hopper opp og ned, eller at de smiler og utbryter «jeg er så glad for at jeg gjorde det!» (Sandseter, 2009).

I rapporten til NINA, er det ett punkt som passer inn under dette kjennetegnet, nemlig engasjement, ekstase og iver. Dette gjaldt for eksempel da «et tredve-talls barn gikk frem for å se om det var fangst i fella som hang på grantreet» (Wold et al., 2020, s. 76).

Fysisk påvirkning som kjennetegn på kama muta virker å komme til uttrykk hos barn ved at de blir rastløse og får ny energi, eller at barna viser at de opplever ren glede med latter, skrik, ekstase eller iver. Barna rapporterer også selv at de kiler i magen.

3.4. Moralsk forpliktelse

I Fiske (2019) sin teori om kama muta, blir dette kjennetegnet beskrevet som å føle en forpliktelse til å holde på, reparere eller styrke fellesskap. For å styrke og reparere vennskapets fellesskap, skriver Koivula og Hännikäinen (2016) at barna bruker ulike strategier. Eksempel på slike strategier kan være å adressere hverandre som venner, minne hverandre på tidligere fellesopplevelser, fysisk vise affeksjon og nærhet til hverandre eller hjelpe hverandre og skape nye delte erfaringer i lek. En av de mest brukte strategiene er vi-språket. Dette brukes både til å stadfeste vennskapet, og styrke følelsen av å høre sammen i leken. En måte vi kan se at vennskapet mellom barna er sterkt, er at et godt vennskap lettere inkluderer andre barn i leken, og det går fra å være dyadisk lek, til å være gruppelek. En annen måte et sterkt vennskap blir tydelig er at barna ofte snakker eller har rollelek om skumle elementer. Dette kan være flammer, oversvømmelser, monstre og troll. Ved å finne fellesnevner alle i gruppen synes er skumle, skapes det ritualer, rutiner og leker som inngår i en kameratkultur. I sikkerheten av et sterkt vennskap og kameratkultur, er det lettere å åpne opp og håndtere det barna føler er ukjent og skummelt (Koivula & Hännikäinen, 2016).

Det skrives også i teorien til Fiske (2019) at en moralsk forpliktelse kan være følelsen av fellesskap med naturen og det å føle seg ett med naturen i møter med ville dyr, vakkert landskap eller når vi går gjennom en tett skog eller sitter ved et stille vann eller klukkende elv. Bagøien og Hjelde (1999) skriver om at barn besjeler naturen, gir naturen og dens mangfoldige innhold muligheter, liv, verdi, følelser, tanker og andre menneskelige egenskaper. Barns forståelse av seg selv er ikke begrenset til barnets egen kropp, men forstås gjennom verden utenfor kroppen,

inkludert dyr og planter. Bagøien og Hjelde (1999) skriver videre at barna bryr seg om naturen, om alt som beveger seg og har farger. Barna bryr seg om det som er levende. Sammenlignes dette med voksnes vern om naturen er dette mer avgrenset og tidvis, «barns *Selv* er større fordi kjøttmeisen som blir matet på fuglebrettet ikke bare blir vist omsorg. Barn opplever seg som kjøttmeisen selv» (Bagøien & Hjelde, 1999, s. 81). Barn er spesielt interessert i detaljer i naturen, og da særlig det som rører seg og det barna kan ta og føle på (Fjørtoft & Reiten, 2003), og barna har en spesiell evne til å oppdage naturens kompleksitet, og å utfolde sin egen kompleksitet i naturen. De blir fanget av stillheten, naturens estetiske skjønnhet og dyrene og plantenes bevegelse. I barnas oppmerksomhet mot naturen «strekker barn noe av sitt indre ut i omgivelsene og trekker fenomenet inn i seg» (Bagøien & Hjelde, 1999, s. 85). Barnas opplevelse av naturen er som oftest knyttet til dyr gjennom fortellinger, rollespill eller å direkte observere dyrene. Barna identifiserer seg med dyrene og viser omsorg for dyrs livsverdi. De minste dyrene, eller insektene, som snegler, maur, skrukke troll og meitemark er spennende skapninger i naturen og ved direkte møte med disse får barna et direkte og personlig forhold til naturen (Fjørtoft & Reiten, 2003).

Barn virker å uttrykke en moralsk forpliktelse mot naturen som beskrevet som et av kjennetegnene på *kama muta* ved å besjele naturen og vise omsorg for den. Barna får gjerne et personlig forhold til den, gjør den til en del av seg selv og bruker et vi-språk når de snakker om og med naturen.

3.5. Rørt, varm, nostalgisk

Veldig lite forskning finnes på barn og hvordan de er nostalgiske, rørt eller har en spesiell følelse av noe utenfor seg selv, som kjennetegnet i følge Fiske (2019) ofte blir beskrevet som. I noen studier blir det vist til barn som snakker om tidligere aktiviteter og at barna deler minner seg imellom i leken (Koivula & Hännikäinen, 2016), men det argumenteres at barn i en alder av fem til seks år ikke har utviklet seg nok til å ha forståelse for så komplekse følelser. Pons og Harris (2019) skriver at barn begynner å få en forståelse for refleksjon i syv- til åtteårs-alderen, og at følelser kan helt eller delvis være rettet mot seg selv (sinne, hat, kjærlighet m.m) eller mot andre (sinne, hat, kjærlighet, *kama muta* m.m). Det er ikke før mellom ti- og elleveårs-alderen de fleste barna har en god forståelse for selv-refleksjon for moralske følelser.

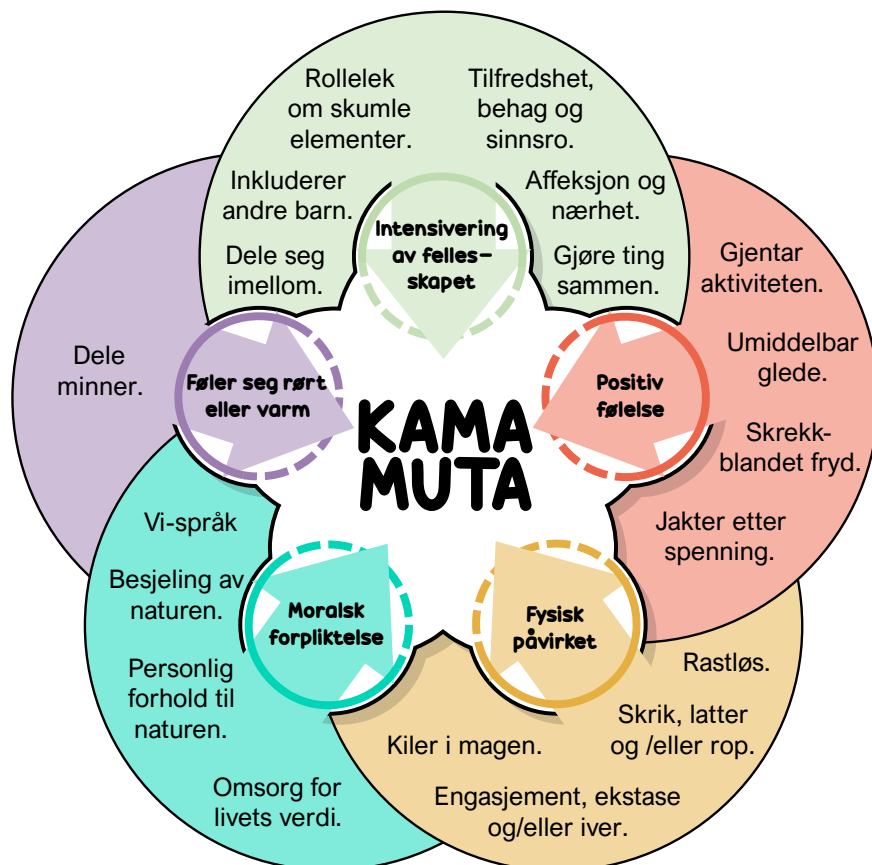
Hos barn virker dette kjennetegnet for kama muta å bli uttrykt ved at barna snakker om tidligere opplevelser, og deler minner mellom hverandre.

3.6. Oppsummering

Som tidligere skrevet er det lite forskning som har resultater som direkte kan sammenlignes med teorien om kama muta. Det er likevel gjort noe, og for å oppsummere det, har jeg trukket ut nøkkelordene i de forskjellige kjennetegnene, og plassert de rundt figuren som viser kjennetegnene på kama muta. Denne nye figuren (Figur 3.1) representerer min operasjonalisering av teorien om kama muta basert på tidligere forskning på barns væremåte og uttrykk i leken.

Figur 3.1: Operasjonalisering av teorien om kama muta basert på tidligere forskning på barns uttrykk i leken.

Barna skal få naturopplevelser og bli kjent med naturens mangfold, og barnehagen skal bidra til at barna opplever tilhørighet til naturen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 11).

4. Forskningsmetodisk tilnærming

Kama muta blir beskrevet som en følelse som oppstår i øyeblikket hvor en opplever å være en del av noe større enn seg selv. I denne oppgaven er dette ‘noe’ begrenset til naturopplevelser. Kjennetegnene til kama muta blir uttrykt på forskjellige måter, men fellesnevneren er at når følelsen er sterk er den overveldende og man får en trang til å uttrykke seg kroppslig eller verbalt (Fiske, 2019). Tidligere forskning på at naturen gir kama muta har i stor grad blitt gjort med intervju av mennesker som har hatt en stor og livsendrende opplevelse (Fiske, 2019; Petersen & Andrew, 2020; Petersen et al., 2019; Zickfeld et al., 2020; Zickfeld et al., 2019). Mine informanter består av barn i alderen fem til seks år, og som tidligere nevnt er disse barna gjerne for lite utviklet til å ha dype reflekterende tanker og meninger ved sine egne følelser (Pons & Harris, 2019). Men ved å ta i bruk Merleau-Ponty (2012) sin teori om kroppsfenomenologi, slik Løkken (1996) forstår at den også gjelder de små barna, ser jeg heller på kroppsspråket til barna og hvordan de er i verden med kroppen sin.

For å kunne svare på problemstillingen min, *hvordan uttrykker barn kama muta i lek i naturen*, har mitt valg av metoder falt på en litteraturstudie av tidligere forskning, og deltakende observasjon med videoopptak for å samle inn egen empiri. Jeg bruker først Fiske (2019) sin teori på kama muta til å tolke materialet og senere diskuteres dette i lys av tidligere forskning.

Dette kapittelet tar for seg den forskningsmetodologiske tilnærmingen, og prosjektet har en fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming hvor fokuset ligger på fenomenet kama muta. I dette kapittelet vil jeg presentere metodene, hvilke forskningsetiske betraktninger jeg har måttet gjøre, hvordan jeg gikk frem for å velge mine informanter, hvordan innsamlingen, transkri-

beringen og analyseringen av materiale gikk for seg. Til slutt skriver jeg om prosjektets reliabilitet og validitet.

4.1. Fenomenologisk-hermeneutisk kvalitativ forskningsmetode

Som skrevet tidligere i denne oppgaven, skal jeg se på barnas opplevelser og se hvordan de uttrykker kama muta i lek i naturen. Bengtsson (2005) skriver at den moderne formen for fenomenologi er et utspring fra Edmund Husserl sin tenkning om livsverden, hvor både den fysiske og psykiske verden gjør seg gjeldende. Alle mennesker er handlende i den forstand at vi alltid har intensjoner i det vi gjør. Heidegger innførte begrepet 'væren-i-verden' hvor det blir umulig som subjekt å stille seg utenfor livsverden. Mennesket blir påvirket av verden rundt seg, og selv påvirker den. Merleau-Ponty går videre i denne tanken og skriver om 'væren-til-verden' og 'levd kropp', hvor subjektet må forstås ut fra sin situasjon i den faktiske verden subjektet befinner seg i. Denne verden er både fysisk og kulturell, og i det kulturelle finner vi en historisk verden og en sosial verden (Bengtsson, 2005). I en fenomenologisk forskning søker forskeren å studere denne livsverdenen med hensikt å få en dypere forståelse på hverdagslige erfaringer (Mayan, 2016). Thagaard (2018) skriver at det er hva subjektet faktisk gjør i handlingene og hvordan subjektet oppfatter fenomenverden, som er viktig for en som har fenomenologisk tilnærming som forskningsmetode. Hun skriver videre om at det tas utgangspunkt i den subjektive opplevelsen og forskeren forsøker å oppnå en forståelse av en dypere mening i det enkelte subjekts erfaringer, og at formålet til metoden er å danne grunnlaget for en felles forståelse av det fenomenet som blir forsket på.

I denne oppgaven forsøker jeg å oppnå en begynnende forståelse for hvordan barna kan uttrykke følelsen av kama muta når de er i sin mest naturlige væremåte: i lek. Jeg ser på hvordan barna er i verden og hvordan de blir påvirket av den, og som beskrevet i [kapittel 2.2](#) ligger fokuset på hvordan verdens (i denne oppgavens kontekst, naturens) påvirkning gir opplevelser som utløser følelsen av kama muta. For å gjøre det mulig for meg å studere barnas lek med det formål å trekke ut opplevelser jeg tolker å være barnas uttrykk for kama muta, måtte jeg først gjøre en narrativ litteraturstudie og jeg valgte deretter å samle inn eget materiale med deltakende observasjon med videoopptak.

4.2. Operasjonalisering av teorien om kama muta

I arbeidet med å beskrive kama muta har Fiske (2019) brukt et stort omfang av materiale, som inkluderer blant annet skjønnlitteratur, faglitteratur, biografier og intervjuer. Fellesnevneren for alt materiale er at det kommer fra voksne mennesker. Det har derfor vært nødvendig å gjøre en narrativ litteraturstudie hvor jeg har forsøkt å få en oversikt over tidligere forskning på barn som leker, og som vil være med på å svare på problemstillingen min (Jesson et al., 2011).

Jeg har benyttet meg av Høgskulen på Vestlandet sitt [bibliotek](#) med tilknyttede fagressurser, og jeg har benyttet meg av [Google Scholar](#) sin søkemotor for å finne relevant litteratur. I min søken etter relevant litteratur har jeg også sett på hvilke referanser de ulike forskningsartiklene henviser til og forsøkt i størst mulig grad å gå til originalkilden. På grunn av begrenset tid og i noen få tilfeller mangel på tilgang, har jeg likevel måttet bruke annenhåndshenvisning i denne oppgaven. I så tilfelle er dette tydelig vist i henvisningene. Søkeordene jeg har brukt i min litteraturstudie har vært ulike kombinasjoner av nøkkelordene: *kama muta*, *children*, *play*, *expression*, *nature*, *belong*, *connection*, *relations*, *community*; og de norske oversettelsene, *barn*, *uttrykk*, *lek*, *natur*, *tilhørighet*, *tilknytning*, *relasjoner* og *fellesskap*. Jeg har også gått gjennom referanser forskningsartikler har brukt, hvor titler med de samme nøkkelordene ble prioritert. I noen tilfeller kom jeg også over henvisninger til artikler som ikke hadde et av nøkkelordene i sin tittel, men som ble henvist til i deler av artikkelen som omhandlet et eller flere av nøkkelordene. Et eksempel på dette er Sandseter (2010) sin artikkel «it tickles in my tummy!».

Som nevnt i presentasjonen av [tidligere forskning](#) er det deler av kjennetegnene på kama muta som har vært utfordrende å finne forskning på, som er relevant for min problemstilling. Det jeg har vært ute etter er forskningsartikler som viser til barnas faktiske uttrykk eller responser på opplevelser de har hatt i lek. Ofte blir dette beskrevet som for eksempel at ‘barna hadde det gøy’, eller at ‘det ble dannet et fellesskap rundt lekebilene’, uten å beskrive hva barna i førstepersonsperspektiv uttrykte i opplevelsene sine. Jeg har likevel funnet noe, og det ser ut til at forskning på barn blir mer og mer barnenært fremover i tiden (Øksnes & Sundsdal, 2018).

Jeg har tatt ut nøkkelord fra den presenterte tidligere forskningen, og utarbeidet figuren på [side 29](#). Denne operasjonaliseringen bruker jeg som et verktøy for å analysere fortellingene i [neste kapittel](#).

4.3. Deltakende observasjon med videoopptak

Deltakende observasjon er en forskningsmetode hvor forskeren oppholder seg i felten og deltar i aktiviteter sammen med deltakerne (Thagaard, 2018). Som forsker er det viktig å være klar over utfordringen med å være både deltakende og observerende i sin rolle. Dette gjelder blant annet balansen mellom det å være nær deltakerne og bli kjent med dem for å oppnå forståelse for deres situasjon, og samtidig ha avstand slik at mer av hele miljøet kan ses utenfra. Forskeren går inn i ulike feltroller, som endrer seg underveis i prosjektet basert på hvilken tilknytning man får til deltakerne, hvilke situasjoner de er i og hva forskeren vil få ut av situasjonen akkurat der og da (Thagaard, 2018). Som voksen i en barnehagekontekst er det umulig å ikke innta rollen som en voksen. Barna er likevel vant til å ha voksne rundt seg, og er de trygge nok vil de i stor grad klare å ignorere den voksne og la leken flyte mer eller mindre fritt. Selv arbeider jeg i barnehage og har flere år med erfaring i å være blant barn i lek. Jeg tok på meg barnehagelærerrollen i møtet med barna, men samtidig informerte jeg barna at jeg skulle gjøre en skoleoppgave som gikk ut på å gjøre videoopptak mens de lekte. På denne måten håpet jeg på å trygge barna nok til at de ignorerte meg mest mulig i leken sin.

Jeg valgte å bruke videoopptak fordi video har et stort potensial ved innsamling av material og håndskrevne notater blekner i forhold til det detaljnivået og innsikten innspilt video kan produsere. Spesielt når det kommer til å forske på barn, som er veldig aktive og har komplekse former for lek (Walsh et al., 2007). Selv om videoopptak på mange måter forenkler innsamlingen av materiale, kommer det ikke uten begrensninger. Det er viktig å tenke på at det skjer mye utenfor kameraets rekkevidde, som du gjerne ser med øynene dine, men som ikke blir fanget på film, og kan dermed ikke brukes på samme måte. Men det materiale du faktisk fanger, kan sees om igjen gang etter gang, det kan spilles av i sakte film, det kan pauses når som helst og gå ett og ett bilde frem eller bak for virkelig å gå dypt inn i analyseringen. Video kan også fange de små nyansene som du ikke fikk med deg da du gjorde innsamlingen, eller som ville vært veldig vanskelig å beskrive i en notatbok. Et annet godt argument med å bruke videoopptak er at det kan sees i faktisk hastighet. Notater i en blokk som beskriver barns lek i en time, tar mye kortere tid å lese i etterkant (Walsh et al., 2007). En felle som kan være lett å gå i er å være av den oppfatning at videoopptaket har fanget alt som skjedde, og det som vises i videoen var det som faktisk har skjedd. Det er fort å glemme at det skjer mye før innspillingen starter, og mye utenfor kameraets rekkevidde, og det er dermed vanskelig å få med seg konteksten i det som skjer i videoen. Et eksempel kan være et barn som prøver å klatre opp i et tre, men gir seg

i sinne og tramper av sted. Dette kan tolkes til at barnet er frustrert over å ikke klare å klatre, men virkeligheten kunne ha vært at barnet var sint og frustrert over noe helt annet som skjedde før innspillingen startet. En utfordring som er viktig å ha i bakhodet når en bestemmer seg for å bruke videoopptak som metode, er at barn synes videokamera er veldig fascinerende, og barn går helt opp i linsen eller vil se seg selv på skjermen. En forsker med et kamera vil aldri kunne oppfattes som usynlig, og vil alltid påvirke barnas lek og generelle oppførsel (Walsh et al., 2007).

4.4. Utvalg av informanter

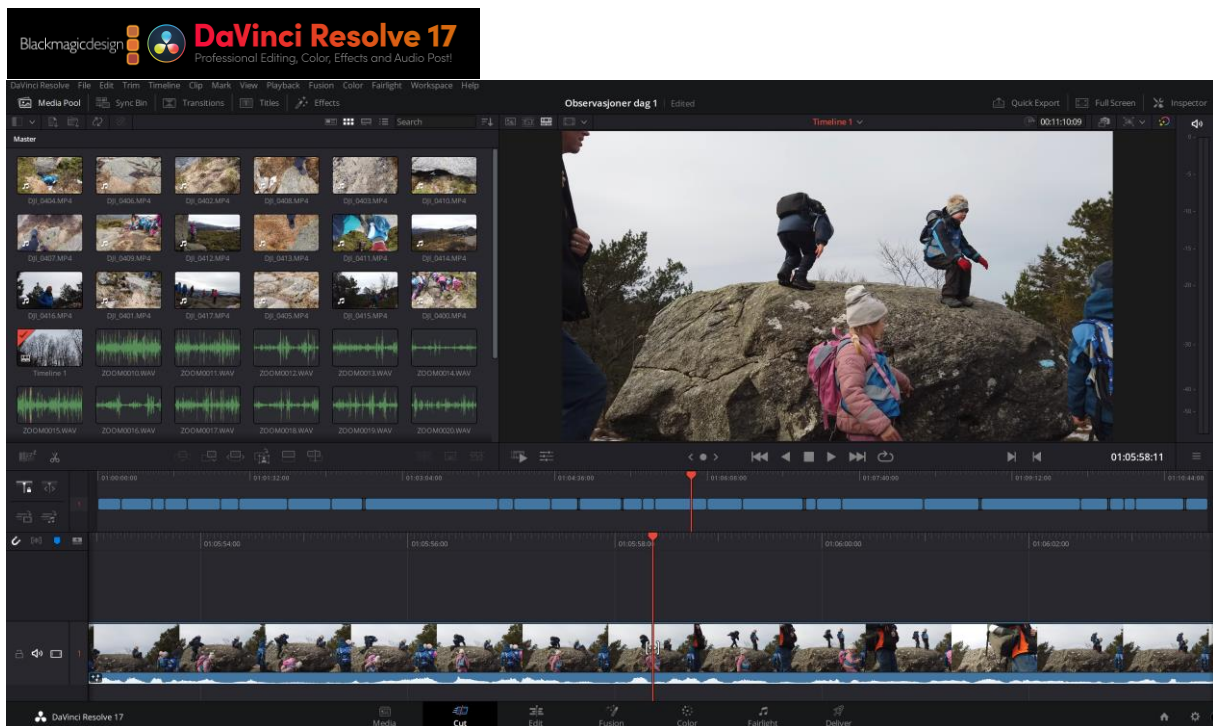
På grunn av Covid-19-pandemi og smittevern holdt jeg utvalgene av barnehager innen samme barnehagekonsern som jeg selv jobber i. Dette ble gjort fordi det var et godt samarbeid mellom barnehagene, og relasjonen og tryggheten var allerede på plass. De ansatte kjente meg fra før, og foreldrene til de involverte barna kunne lettere bli trygget av de ansatte i barnehagen. Barnehagen har fem avdelinger, hvor én av de er en ren førskoleavdeling. Det er denne avdelingen jeg opprettet et samarbeid med, og består av 18 barn og 3 ansatte, hvor 2 av de er utdannet barnehagelærer. I løpet av innsamlingsperioden hadde avdelingen også 2 praksisstudenter til stede, som ble med på første turen. Barnehagen har egen minibuss, og jeg var derfor ikke opptatt av geografisk plassering av barnehagen. For å opprette dette samarbeidet tok jeg først kontakt med styrer, som godkjente samarbeidet og satt meg i kontakt med avdelingsleder. Jeg sendte ut informasjon om prosjektet sammen med samtykkeskjema som foresatte, de ansatte og studentene måtte signere før jeg kunne starte innsamlingen av materiale. Dette informasjonsskrivet og samtykket ble på forhånd godkjent av NSD, Norsk senter for forskningsdata. NSD sikrer at prosjektet følger personvernloven og personvernforordningen fra EU, bedre kjent som GDPR (general data protection regulation).

4.5. Innsamling av videomateriale

Innsamlingen av materiale ble gjennomført på to ulike dager, på to ulike steder, med samme barnegruppe. Det ble gjort på to ulike steder for å kunne se på leken, og barnas uttrykk og erfaringer i forskjellige omgivelser, og det ble gjort med samme barnegruppe slik at skulle kjenne meg blitt bedre og være litt mer trygg på meg ved den andre innsamlingen. Ved den

første innsamlingen gikk hele avdelingen på fjelltur på ett av de syv fjellene som omkranser Bergen, Damsgårdsfjellet. Det er et relativt lavt fjell med få høydemeter å gå, men det er veldig bratt i starten. Den andre innsamlingen ble gjennomført uken etter ved Hordnesskogen sør for Bergen. Begge stedene er kjent for barna, og er steder denne barnehagen ofte er på tur.

Bilde 4.1: Skjermdump av videoredigeringsprogrammet som ble brukt til å sortere ut klipp.

Etter innsamlingen, gikk jeg gjennom det som hadde blitt spilt inn og grovsorterte videoen hvor jeg fjernet deler som ikke inneholdt barna i en opplevelse. Jeg brukte videoredigeringsprogrammet Davinci Resolve, og isolerte kortere partier der jeg ut fra operasjonaliseringen min mente jeg så barna oppleve en form for kama muta. Jeg brukte også ulike metoder for å fjerne bakgrunnsstøy som vind, bilstøy og andre rumlende monotone lyder, og for å gjøre stemmene klarere. Jeg tok stillbilder fra videoene som jeg la inn i denne oppgaven. I noen tilfeller brukte jeg Photoshop for å vise hvor i bildet funnet ble gjort. Klippene og funnene blir presentert i neste kapittel. Innsamling 1 var totalt på 1 time og 5 minutter. Kama muta varer gjerne bare i ett eller to minutter (Fiske, 2019), og det var derfor mye av det innspilte materialet som ikke viste kjennetegnene. Til sammen ble det i innsamling 1, 11 minutter og 10 sekunder med totalt 29 klipp hvor jeg tolker barnas uttrykk som kama muta i lek.

Av de 29 klippene, var det ikke alle som jeg mente ga tydelig nok uttrykk for kjennetegn, så jeg sorterte ut noen av klippene og endte til slutt opp med 17 klipp hvor jeg tolker at barna opplever en form for kama muta. Innsamling 2 var totalt på 48 minutter. Jeg benyttet meg av samme sorteringsprosess som ved innsamling 1, og endte først opp med 9 minutter og 48 sekunder med totalt 10 klipp. Flere av klippene omhandlet samme lek, derfor slo jeg disse sammen, og endte til slutt opp med 4 lengre sekvenser jeg mente på grunnlag av min operasjonalisering ga uttrykk av barns opplevelse av kama muta i leken sin.

4.6. Transkribering og analyse av videomaterialet

Transkriberingen av videoene ble gjort etter at de ulike klippene jeg ville bruke i oppgaven ble valgt ut. Jeg brukte først det samme videoredigeringsprogrammet, Davinci Resolve, til å legge på undertekster slik at jeg lettere kunne forstå det større bildet av hva som skjer i filmen og hva barna sier. Etter dette så jeg gjennom filmene flere ganger i sin helhet før jeg startet å skrive ned fortellingene av hva som skjedde i filmene. Fortellingene finner du i [neste kapittel](#). Da jeg skrev fortellingene var det viktig for meg å kun fokusere på å trekke ut av materialet det som var nyttig for meg i denne oppgaven. Jeg skrev for eksempel ikke ned hvem barna så på, om de holdt blikket eller hvilke farger de hadde på klærne sine, siden dette ikke har noe med opplevelsen av kama muta å gjøre. Det jeg derimot brukte mye tid på var å tolke kroppsspråk, lydene barna lagde og hvordan oppførsel eller lek endret seg i løpet av eller etter opplevelsene. Videre ble disse fortellingene analysert i lys av operasjonaliseringen min, og jeg satte farger på de ulike delene av fortellingene som passet med ett eller flere av kjennetegnene på kama muta. Det ble raskt tydelig at noen av klippene hadde tydeligere kjennetegn enn andre, og jeg valgte derfor å trekke ut fem sekvenser som blir presentert her i denne oppgaven.

4.7. Reliabilitet og validitet

Reliabilitet og validitet handler om hvor troverdig og gyldig datamaterialet er (Thagaard, 2018). Dette gjelder både valg av mest hensiktsmessig metode, riktig gjennomføring av innsamling av materiale, kritisk analyse og god drøfting av funn og relevant aktuell forskning. Reliabilitet knyttes til om forskningen er utført på en pålitelig og tillitvekkende måte, og det krever at forskeren argumenterer på en overbevisende måte at kvaliteten og dermed resultatene er gode.

Dette kan gjøres ved å være gjennomiktig i presentasjonen av primærdata, og at presentasjonen og tolkningen av data er mest mulig atskilt fra hverandre i prosjektet. For økt reliabilitet er det også viktig at forskeren reflekterer over sine roller og relasjoner til deltakerne det blir forsket på (Thagaard, 2018). Validitet handler om hvordan primærdata blir tolket og om gyldigheten til det forskeren kommer frem til. Validitet er også det å være så gjennomiktig som mulig i presentasjonen av teorigrunnet for tolkningene. Gyldighet av tolkningene kommer av hvor virkelighetsnært de er og hvordan det stilles kritiske spørsmål om hvordan resultatene blir presentert (Thagaard, 2018).

Metoden jeg valgte for å samle inn materiale, videoopptak, ble valgt fordi denne gir meg mest informasjon om barnas opplevelser og gir meg muligheten til å gå mer i detaljene enn hvis jeg skulle skrive feltnotater, som kanskje fortsatt er mest vanlig å bruke i deltakende observasjon. En annen metode jeg vurderte å bruke var barneintervju, da tidligere forskning på kama muta for det meste har brukt ulike intervjumetoder hvor deltakerne har fortalt om opplevelsene sine (se for eksempel Petersen & Andrew, 2020). Jeg valgte å ikke benytte meg av denne metoden siden barn i fem- til seksårs-alderen vil ha utfordringer med å sette ord på følelsene etter at opplevelsen har skjedd (Pons & Harris, 2019). Da jeg gjennomførte innsamlingen, var det viktig at jeg fikk med meg så mye som mulig, og ikke fokuserte på enkeltbarn. Likevel var det vanskelig å forutse hvor og når opplevelsene ville finne sted, og dette var noe jeg måtte akseptere. Det er umulig for én person med ett enkelt kamera å fange alt, og under analysen av datamaterialet var det viktig å være klar over at jeg bare tolket det som skjer i videoen, og ikke tillegger informasjon fra hukommelsen.

For at mine resultater skal ha god validitet er det viktig at det drøftes grundig og kritisk opp mot tidligere forskning innen samme tema. En utfordring jeg hadde her var at kama muta ikke har blitt forsket på hos små barn på denne måten før, og jeg kunne derfor ikke sammenligne direkte med tidligere funn fra annen forskning. Det er forsket på følelser og tilhørighet mellom voksne, og mellom ungdommer og det var derfor nødvendig med en 'oversettelse' for å kunne drøfte mine resultater opp mot disse. For å få til denne oversettelsen har jeg brukt tidligere forskning på barns lek i naturen.

4.8. Forskningsetiske betraktninger

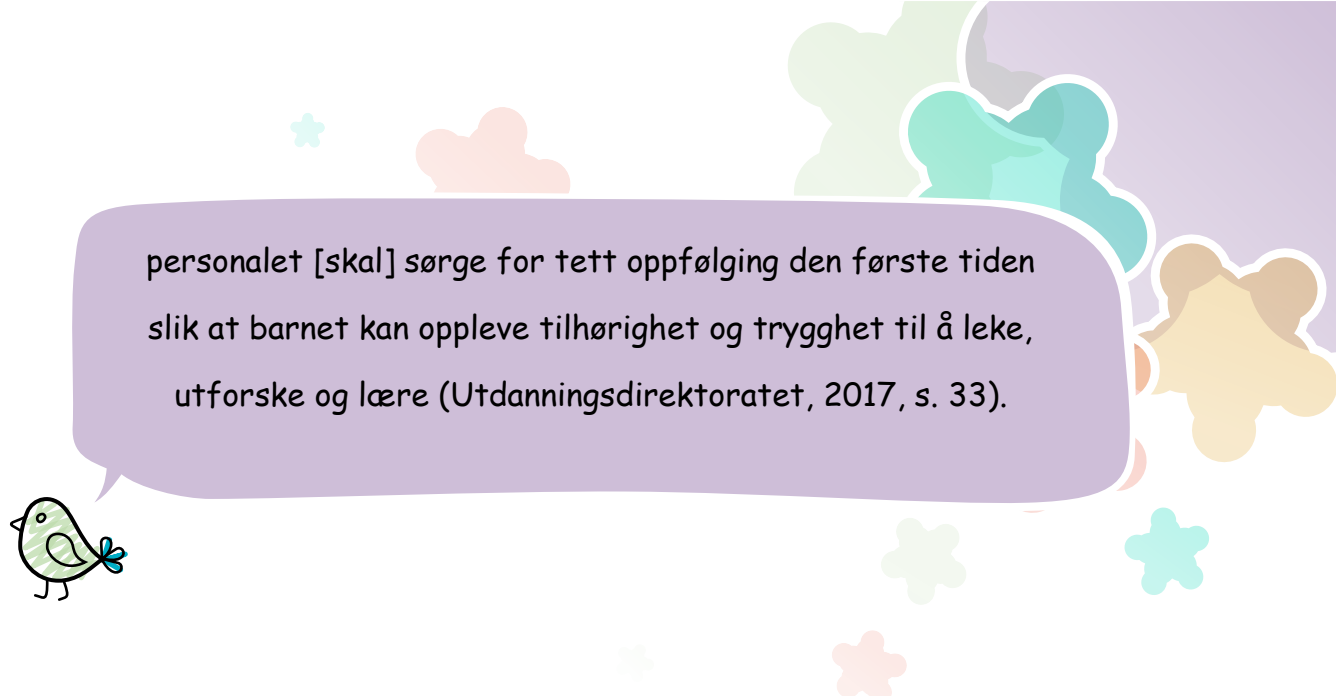
Etiske overveielser skjer både før, i løpet av og etter selve innhenting av datamateriale. Gjennomgangen av innsamlingen må planlegges, gjennomføres, bearbeides og analyseres med god forskningsetikk (Postholm, 2010). Hva god forskningsetikk er, blir beskrevet i retningslinjene til NESH, Nasjonal forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora. I disse retningslinjene blir det lagt frem tre forskningsetiske grunnprinsipper. For det første må alle involverte deltakere gjøre et informert samtykke, hvor det informeres om hva det innebærer å delta i forskningen, hvem som vil ha tilgang på primærdata og hvordan resultatene av forskningen er tenkt brukt. For det andre skal all primærdata og annen identifiserbar informasjon være konfidensielt, og i presentasjon av resultatene skal alt i hovedsak være anonymisert. For det tredje, og kanskje det viktigste prinsippet er at hele forskningen skal gjennomføres ut fra et grunnleggende respekt for menneskeverdet, og deltakernes autonomi, integritet, frihet og medbestemmelse skal opprettholdes. Dette betyr at alle deltakere til enhver tid kan trekke seg fra prosjektet, og de skal ha mulighet for innsyn i informasjon og materialet om seg selv. Ved å følge disse tre grunnprinsippene skal forskeren beskytte deltakerne mot uheldige virkninger av å være med i prosjektet (Thagaard, 2018).

I mitt prosjekt innebar det at jeg informerte de ansatte i barnehagen, foresatte til deltakerne, og barna selv om formålet med prosjektet. Jeg fikk informert samtykke av alle involverte (foresatte skrev under på barnas vegne), og da jeg møtte barna for første gang, fortalte jeg litt om prosjektet, slik at de skulle være mest mulig klar over hvorfor jeg var der, og hvorfor jeg filmet barna. Under selve filmingen var jeg også oppmerksom på barnas kroppsspråk, og det var flere ganger jeg slo av kamera fordi jeg tolket det som at barna ikke ville bli filmet, eller at jeg ødela leken barna var i. Ved noen anledninger spurte også barna om jeg kunne gå vekk eller la være å filme, og da gjorde jeg det. Dette var for å ivareta deltakernes autonomi, integritet, frihet og medbestemmelse, og respektere barna som fullverdige mennesker med egne rettigheter. Det var i én sekvens jeg filmet hvor jeg ikke la merke til at et av barna spurte om jeg kunne gå vekk før jeg lastet inn klippet i videoredigeringsprogrammet, og startet analyseringsarbeidet. I dette tilfellet slettet jeg hele sekvensen og tok ikke med noen eventuelle kjennetegn i hverken fortellingene eller statistikkoversikten. For å opprettholde prinsippet om konfidensialitet og tilgang på primærdata, benyttet jeg meg av forskningsserveren til Høgskulen på Vestlandet, som krever en dobbelautentisering for å få tilgang.

4.9. Oppsummering

For å kunne svare på problemstillingen min, *hvordan uttrykker barn kama muta i lek i naturen*, må jeg se på hvordan barna er i verden og hvordan verden påvirker barna. For å gjøre dette mulig valgte jeg deltakende observasjon med videoopptak som metode. Jeg gjennomførte også en litteraturstudie hvor jeg samlet inn tidligere forskning på barn som leker. Jeg var ute etter forskningsartikler som viser til barnas faktiske uttrykk eller responser på opplevelser de har hatt i lek, og denne studien endte opp med en operasjonalisering av den tidligere forskningen og jeg brukte dette i diskuteringen av fortellingene i [kapittel 6](#). Jeg valgte videoopptak på grunn av detaljnivået og innsikten dette kan produsere, spesielt med tanke på at lek er et så komplekst fenomen. Jeg opprettet samarbeid med barnehagen ved først å kontakte styrer, som videre satt meg i kontakt med avdelingsleder for førskolegruppen. Til disse sendte jeg ut et informasjonsskriv og et samtykkeskjema de måtte signere før jeg kunne starte innsamlingen av materiale. Under selve innspillingen var jeg oppmerksom på kroppsspråket til barna og slo av kamera da jeg fikk inntrykk av at barna ikke ønsket å bli filmet. Dette ble gjort for å ivareta barnas autonomi, integritet, frihet, medbestemmelse og for å respektere barnas menneskerettigheter. Alt av materiale ble lastet opp til Høgskulen på Vestlandet sin forskningsserver for trygg lagring.

personalet [skal] sørge for tett oppfølging den første tiden slik at barnet kan oppleve tilhørighet og trygghet til å leke, utforske og lære (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 33).

5. Analyse og funn av kama muta i barnas lek i naturen

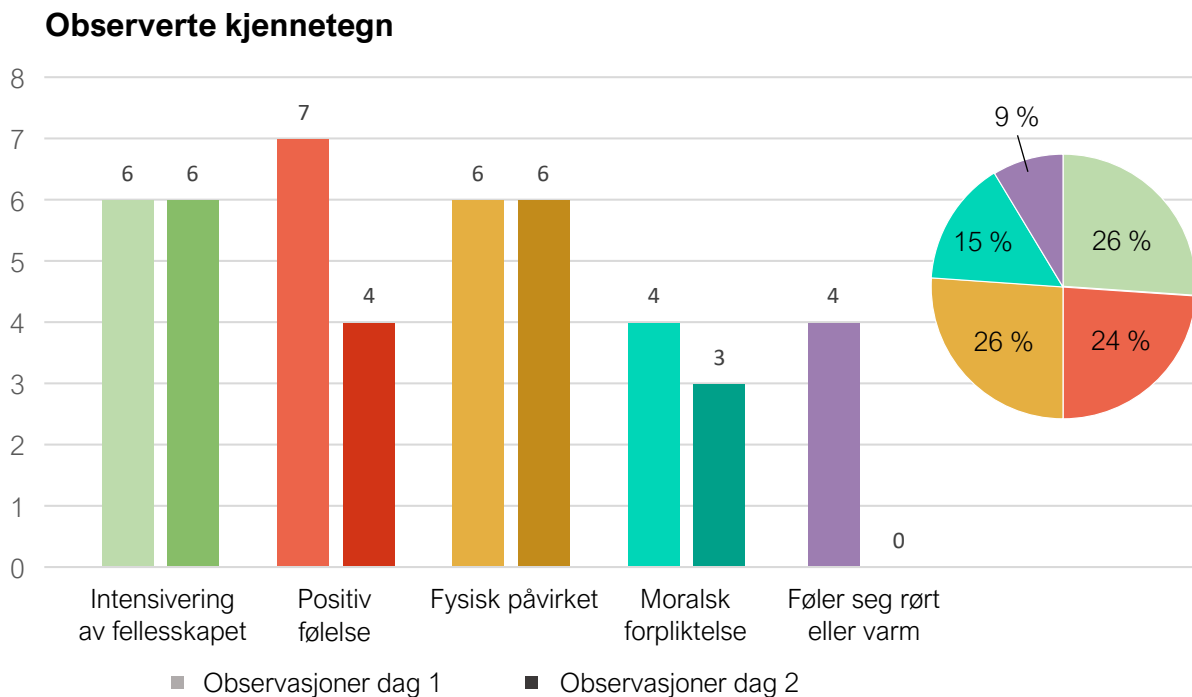
Med utgangspunkt i problemstillingen min, *hvordan uttrykker barn kama muta i lek i naturen*, vil jeg i dette kapitlet presentere mine empiriske funn av hvordan kama muta kommer til uttrykk i barnas lek i naturen, basert på Fiske (2019) sin teori om kama muta. Først vil jeg gi en kort oversikt over hva jeg har sett og hvor ofte hvert enkelt kjennetegn på kama muta kom til uttrykk totalt sett i mitt materiale, deretter kommer jeg til å presentere fem ulike fortellinger som jeg mener er tydelige eksempler på at barn uttrykker kama muta i sin lek i naturen, slik Fiske (2019) beskriver følelsen. Senere, i neste kapittel, vil jeg diskutere fortellingene i lys av operasjonaliseringen min med tidligere forskning og i tillegg se på hvordan mine funn kan være med på å utvide forståelsen for hvordan barn kan uttrykke kama muta i lek. Jeg minner om at eventuelle navn til barna i fortellingene har blitt byttet ut med pseudonymer for å opprettholde anonymitet.

5.1. Kama muta i barnas lek i naturen – en oversikt

I løpet av mine to observasjonsperioder, ble det spilt inn nesten to timer video. I disse to timene finner jeg flere aktiviteter som er eller har blitt påvirket av det jeg tolker som en opplevelse av kama muta. Totalt er det 21 minutter med innspilt video hvor jeg mener barna har en opplevelse av kama muta, eller leker med utgangspunkt i en kama muta-opplevelse. I denne leken finner jeg de ulike kjennetegnene fordelt som vist i figuren under. For at det skal være lettere å se

hvordan de ulike kjennetegnene fordeler seg i forhold til hverandre, har jeg også satt inn et sektordiagram:

Figur 5.1: Antall observerte kjennetegn og fordelingen av disse

I denne figuren kan vi se at det totalt sett ble observert 12 tilfeller av kjennetegnet 'intensivering av fellesskapet', og det fordelte seg likt mellom de to observasjonsdagene. Kjennetegnet 'positiv følelse' ble observert flere ganger på observasjonsdag 1, enn på observasjonsdag 2. Det kan være mange grunner til at dette er tilfellet, men det kan ha noe å gjøre med at på observasjonsdag 1 gikk barna på fjelltur, hvor barna totalt sett oppholdt seg på et mye større område fra start til slutt av turen. Noe som også ga barna flere muligheter til opplevelser. Når det kommer til kjennetegnet 'fysisk påvirket', fordeler det seg likt mellom de to observasjonsdagene, hvor det ble observert 6 ganger hver. 'Moralsk forpliktelse' ble observert én gang mer på observasjonsdag 1, enn på observasjonsdag 2. Det kjennetegnet med størst variasjon mellom dag 1 og dag 2, er kjennetegnet 'føler seg rørt eller varm', hvor det ikke ble observert på dag 2 i det hele tatt. Dette kan være fordi jeg ikke fikk fanget de opplevelsene på innspillingen på dag 2, eller at dette er et kjennetegn barn i mindre grad uttrykker.

5.2. Fortelling 1: Det var jo ekte fjellklatre!

Bilde 5.1: Gutten til venstre i bildet klapper i spenning av å få klatre

Hele avdelingen var på fjelltur, og et stykke oppe i fjellsiden hadde barna en drikkepause. Ikke alle var like slitne, og noen ville komme i gang med å gå igjen. Andre ble stående og se på utsikten. «Jeg ser bussene!», ropte en av jentene, og pekte ned mot parkeringsplassen hvor minibussene til barnehagen var parkert. De eldste guttene viste mer utålmodighet ved å spørre «Kan vi begynne å gå?», mens de tok på seg sekkene sine. Men akkurat da oppdaget en av guttene noe spennende like bortenfor stien. Gutten ble mer rakrygget, øynene ble sperret opp og han utbrøt «Oh, det var jo ekte fjellklatre!» mens han pekte på en fjellside ikke langt fra stien. Det ble en god diskusjon om fjellsiden gutten hadde peket på var egnet til å klatre på. Den var ganske bratt og høy. «Klarer dere det?», spurte han. Guttene i gruppen viste ikke like mye engasjement, og virket mer klar til å gå. Men han som hadde oppdaget fjellsiden var veldig motivert til å gjøre et forsøk. Han klappet i spenning i påvente av klatreøkten, og fikk med seg de andre guttene, og gikk bort mot fjellsiden. «Ja, kom igjen Nils, fjellklatring! Kom igjen! Dette klarer vi!». Like etter, ville de ansatte fra barnehagen samle barna for å gå videre. Spenningen, og energien forsvant. Guttene innsåg at det ikke var tid til klatring. Men det tok ikke mange sekundene før de var giret på neste utfordring langs stien, og klatringen ble ikke nevnt flere ganger på vei opp fjellet.

I denne hendelsen kan jeg se flere av kjennetegnene på kama muta. En av de kanskje tydeligste er fellesskapsfølelsen hvor det ifølge Fiske (2019) er å gjøre noe sammen, men også å kjenne

seg igjen med andre, som fjellklatrere. Kanskje kjente gutten seg som en fjellklatrer, eller han ville oppleve å være en ekte fjellklatrer ved å bestige denne fjellsiden. Et annet kjennetegn som kommer tydelig frem er den positive følelsen gutten sannsynligvis hadde da han så raskt etter først ha oppdaget fjellsiden, ville dele dette med vennene sine. En positiv opplevelse beskrives som noe en aktivt ønsker å gjenoppleve, eller ønsker at andre skal oppleve. Gjør man dette sammen med andre, forsterkes gjerne opplevelsen (Fiske, 2019). Gutten klappet og motiverte vennene sine om at dette skulle de klare. Kroppsspråket var også tydelig på at guttene var motiverte til å gjøre et reelt forsøk på å bestige fjellsiden. En annen side kan være at de andre guttene først viste litt skepsis ved å ikke gi for mye oppmerksomhet til guttens entusiasme, for det var en ganske bratt og høy fjellside, men de ble påvirket av energien, motivasjonen og muligheten de hadde til å selv oppleve kama muta. I starten av opplevelsen uttrykker gutten «Oh!», som kan tolkes til å være øyeblikket hvor kama muta-opplevelsen startet. Det er etter min mening ikke til å ta feil av at oppdagelsen av denne fjellsiden, og muligheten til å klatre på den, ga gutten spenning, energi og en følelse av optimisme, som også er en del av kjennetegnet fysisk påvirkning.

5.3. Fortelling 2: Jeg elsker snø så mye at jeg kræsjer snøen

Bilde 5.2: Barna finner flekker med snø langs stien

Et godt stykke opp i fjellet, begynner terrenget å flate ut. Flere steder finner barna flekker med snø liggende igjen etter vinteren. Alle barna får energi av å se snøen. Bevegelsene i barnegruppen ser ut til å bli raskere, og et av barna utbryter: «Hei, det begynner å bli... Vi kommer nesten opp på toppen og at vi finner snø!». Jeg forsøker å gi gutten mer energi ved å nevne at det sikkert er mer snø når vi kommer enda lenger opp. «Jeg, jeg elsker snø!» svarer gutten, og går bort til en av snøfleckene. «Jeg elsker snø så mye at jeg kræsjer snøen!». Han starter å knuse det øverste laget av snø med hendene sine, og fortsetter å knuse snøen med skoene. Litt lenger nede høres det gledesrop, og en av guttene roper på vennen sin: «André! André, det er snø! Kom, så lager vi snøball!». Guttene begynner å lage snøballer og kaster de innover i skogen. «Snøball! Hehe. Må lage snøball». Det er tydelig at det å se snø igjen gir barna lyst til å leke med den. En av guttene har en snøball klar. «Én, to, tre. Fire, fem!», og han kaster den så langt han kan inn i skogen. Plutselig får en av de andre guttene øye på en større flekk snø, og roper ut: «Lag mange snøballer! Kom, jeg finner mye her nede!» Og gutten løper ned til snøen. Samtidig er det et par jenter som også er ganske opprømt av ideen om at det er mye snø på toppen. «Ja, vi må ha mye snø», sier den ene til den andre, og fortsetter: «Det må være mye snø, på fjellet, på toppen». Jentene fortsetter å gå oppover stien. «Snø!» ropes det, og nå kommer ropene fra alle kanter. Snø er kanskje noe barna savner. Det er ikke så lenge siden snøen forsvant i Bergen, så lek i snøen ligger nok ganske friskt i minnet.

I denne fortellingen kan vi lese at barna får mye motivasjon, energi, positivitet og lekelyst når de ser flekkene med snøen. Dette sees blir tydelig i barnegruppen av at bevegelsene får mer liv i seg, barna hopper fra stein til stein eller løper frem og tilbake mellom vennene sine. I kjennetegnet om fysisk påvirkning står det at det er en følelse av å oppleve spenning eller energi som resultat av opplevelsen, og at man føler seg mer optimistisk. Møtet med snøen gjør også at barna er raske med å formidle at det er snø der, og at de andre barna må være raske og komme dit de også. Det tolker jeg som at barna opplever en positiv følelse de har lyst å dele med andre, og skape en fellesskapsfølelse av å leke sammen i snøen. Jeg tolker også det at de blir så glade av å se snøen igjen og å få kaste snøball til at de husker hvordan det var å leke i snøen tidligere i vinter. Kanskje føler noen av barna nostalgi eller at naturen gir de muligheten til å få leke med snøen igjen.

5.4. Fortelling 3: Bare hopp ned, det er ikke noe farlig

Bilde 5.3: Gutten ønsker å hoppe ned fra steinen, men det er litt skummelt

Nesten helt på toppen, finner barna en stor stein. Barna setter umiddelbart i gang med å klatre opp på steinen og hoppe ned igjen. I løpet av få minutter har de fleste barna gjort dette. Barna roper på hverandre og utfordrer hverandre i å tørre å hoppe. «*Bare hopp ned, det er ikke noe farlig*» roper guttene på bakken til vennen sin som står på toppen av steinen. Han virker usikker og går med museskritt lenger og lenger frem mot kanten. Andre barn rundt han klatrer opp og hopper ned. Han viser med hele kroppen sin at han så gjerne vil tørre å hoppe han også. «*Oh! Ææ!*» utbryter han i spenning av å være så langt fremme han tør å være. Han tar noen få små skritt bakover, og guttene på bakken fortsetter å oppmuntre. «*Det er ikke noe...*» begynner de, men blir avbrutt av gutten som roper på de andre som hopper ned. «*Hei!*» roper han, snur seg og snakker litt med de andre barna som sitter bak han på steinen. Han snur seg tilbake, reiser seg opp og roper «*Når tid er det min tur?*». De andre barna på steinen gir han mer rom, guttene på bakken fortsetter oppmuntringen. «*Det er ikke noe farlig. Kom igjen, hopp ned!*» roper de. Gutten på steinen har samlet nok mot. Nå gjelder det, nå er han klar til å hoppe ned. «*Pass dere!*» roper han. Spenningen stiger, både gutten på steinen og guttene på bakken tripper i spenning. Han hopper, og han lander trygt på bakken like ved vennene sine. «*Ææ!*» utbryter han. Han klarte det. Han klatrer opp på steinen igjen.

I denne fortellingen er det den positive følelsen som jeg mener står sterkest. De guttene som sto på bakken visste at gutten på steinen ville få en opplevelse av glede ved å hoppe ned, siden de

hadde gjort det samme selv. I teorien til Fiske (2019) står det at en positiv følelse er en følelse du ønsker at andre skal få oppleve, og oppmuntringen fra vennene sine mener jeg er et ganske tydelig tegn på at de ville at gutten på steinen skulle få opplevelsen av å hoppe ned. Denne fortellingen er også et eksempel på at gruppen får en felles markør for identitet, dette er ‘guttene som tør å hoppe ned fra steinen’. Ved å oppmuntre gutten til å hoppe mener jeg det kan tolkes som at guttene på bakken ønsker å invitere gutten på steinen inn i denne identiteten, eller å styrke fellesskapet ved å ha mer til felles med hverandre. I slutten av fortellingen ser vi at gutten ønsker å gjenta aktiviteten, som er et tegn på at det gir en positiv følelse.

5.5. Fortelling 4: Her er det ett hundre og førtitre tusen blåbær

Bilde 5.4: Guttene argumenterer for å ikke plukke bærene for tidlig

Guttene har funnet noen busker med bær på, og de tenker at det er blåbær. En av guttene, Bjørnar, har plukket en håndfull, noe som gjør de to andre guttene irritert. «*De skal bli til blåbær*» sier Håkon. Bærene som ble plukket er ikke modne ennå. «*Har du lyst på blåbær eller ikke?*» fortsetter han. Bjørnar blir veldig flau, og sier forsiktig «*Jeg, jeg bare...*» men blir avbrutt av den tredje gutten, «*Har du lyst på tusenvis av ett hundre blåbær?*». Det er ganske mange busker med bær på i dette området, men likevel blir det å plukke de umodne bærene sett negativt på. «*Da, da må du ikke rive de av. Jeg har bare rivet av én. Det er ikke mye*» sier Håkon. Bjørnar bare ser ned mot bakken. «*Her er det ett tusen og førtini blåbær*» observerer den tredje gutten. «*Men hvorfor, hvorfor river du den av? Nå er det mindre*» spør Håkon og virker veldig

oppgitt. En rar lyd kommer fra en annen gruppe barn, og noen ler. Dette gjør at de tre guttene mister tråden, og fokuset går over på den andre barnegruppen. Noen minutter etter ser jeg de tre guttene leke sammen som om ingenting hadde skjedd.

Denne fortellingen ville jeg ta med fordi det er den leken jeg fikk filmet som jeg mener tydeligst kan vise til kjennetegnet om moralsk forpliktelse. Fiske (2019) skriver at dette er å føle en forpliktelse til å reparere eller styrke et fellesskap, og i denne sammenhengen mener jeg Håkon føler en forpliktelse til å ta vare på sin fellesskapsfølelse med naturen. Det kan også tolkes at han ser potensialet for å plukke og spise blåbær når de er modne, og ønsker å verne om sin fremtidige opplevelse. Kanskje kan det også tolkes til at han føler en viss *nostalgi* til tidligere opplevelser av å sitte på en blåbærtue og spise blåbær.

5.6. Fortelling 5: Mamma-Sneily og Beby-Sneily

Bilde 5.5: Mamma-Sneily

Jeg runder en liten haug og ser to jenter og en gutt leke rundt en liten haug med pinner. På veien bort hører jeg Lucas utbryte: «Å se, der er en flamme! Der kommer enda en flamme. Se der er en flamme!». Han plasserer noen grankongler på haugen med pinner. Det er tydelig at barna har laget et lite bål. En av jentene retter på Lucas og sier: «Nei, det er pølsene til Sneily».

«Som står i brannen» svarer han før han får øye på meg. «Hei» sier han når jeg kommer bort. «Hallo. Hva har dere laget?» spør jeg. «Vi har laget et hus til Sneily, og et bål» svarer han. En av jentene, Vilde, fortsetter: «Ja, vi har Mamma-Sneily og Baby-Sneily.» Jeg snur kamera mot en liten skogsnegl. «Beby-Sneily» repeterer hun kjærlig, mens hun klapper og stryker på den lille sneglen. Lucas virker veldig stolt over at de har funnet en snegl og sier «Vil du ta bilde... Du tar bilde av den». Jeg ser bare en liten snegl og lurere på hva de mente med Mamma-Sneily, og spør Vilde: «Har dere en Mamma-Sneily, å der ja», jeg oppdager at på en annen liten haug av pinner, bark og mose, ligger det en litt større skogsnegl. «Få se, kan jeg ta bilde av den?» spør jeg. Mens jeg forsøker å ta bilde av sneglen, kommer det en annen gutt bort til gruppen. Dette er en gutt som har fulgt litt etter meg og har vært veldig interessert i filmingen min. I denne fortellingen kaller jeg han Kristoffer. «Hello», sier han når han kommer bort. Jeg svarer tilbake, «Hello». Han stiller seg opp for å se hva vi holder på med, og lurere på hva jeg filmer. «Ikke trakk der, der er bålet» sier Lucas til Kristoffer. Vilde fortsetter leken og sier: «Baby trenger bark til doen til Sneily». Kristoffer retter seg mot meg og spør: «Hvorfor gjør du det?». Han peker på kameraet. «Fordi de har funnet en snegl, og så ville de lage hus til sneglen» svarer jeg. Vilde viser han den lille sneglen «og her er Baby-Sneily». Jeg ønsker å få litt mer kontekst til filmen min, siden jeg ikke fikk filmet helt fra starten av leken. Jeg spør de: «Men hvorfor har dere laget bålet da?». «Fordi, at, at Baby-Sneily så litt kald ut» svarer Lucas, og Vilde uttyper: «Ja, for vi tente et late-som-bål». Plutselig kommer Lucas på noe, og utbryter «Ååh! Vi har glemt å lage barnehage til Sneily», etter noen sekunder tenketid fortsetter han med «Ja, vi må lage Balder, til Sneily. For at Sneily er jo en baby». Balder er navnet på avdelingen for de minste i barnehagen Lucas går i. Vilde fortsetter å passe på Baby-Sneily og Mamma-Sneily. «Men, Kristoffer, kan du hjelpe oss?», spør hun. «Ja», svarer Kristoffer. «Vi trenger, virkelig, virkelig mye hjelp», sier Vilde, og Lucas er enig, «Ja, så mye», bekrefter han. Kristoffer finner frem noe mose og legger det ved siden av Mamma-Sneily, og sier «og vet du, her er mye mat». Lucas tar bort mosen og sier «Nei, han spiser blad. Han spiser blad». Leken fortsetter en stund, og jeg trekker meg unna for at barna skal få leke mer fritt.

Dette her var en opplevelse som barna hadde laget en omfattende rollelek av, hvor jeg tolker at de følte de måtte ta vare på de to sneglene. Jeg tolker dette som at det er et resultat av en kama muta-opplevelse. Opplevelsen skjedde nok da barna fant sneglene under mosen, og følte at de måtte ta vare på sneglene på den måten barn kan. Jeg tolker det som at barna følte på en form for prototypen av kama muta som Fiske (2019) beskriver det, å holde et spebarn i armene, eller å ta vare på noe som ikke kan ta vare på seg selv. Selve kama muta-opplevelsen varte sannsynligvis bare i noen sekunder til få minutter, men leken ble spontant satt i gang og barna fikk føle på det å ta vare på noe levende. Det er vanskelig å være sikker på noen av kjennetegnene, siden jeg ikke fikk være med på opplevelsen fra starten av, men ut fra det jeg fikk med meg og det

barna fortalte, kan jeg tolke det som at barna fikk en nærkontakt med naturen de ellers ikke får. Som sitatet fra Fiske (2019) jeg tidligere i oppgaven viser til, gjør det å se dyreliv i sitt naturlige habitat noe med din tilknytning til naturen, og at i et lite øyeblikk er skogen, mosen, barna og sneglen ett med naturen. Dette lille øyeblikket mener jeg er roten til rolleleken.

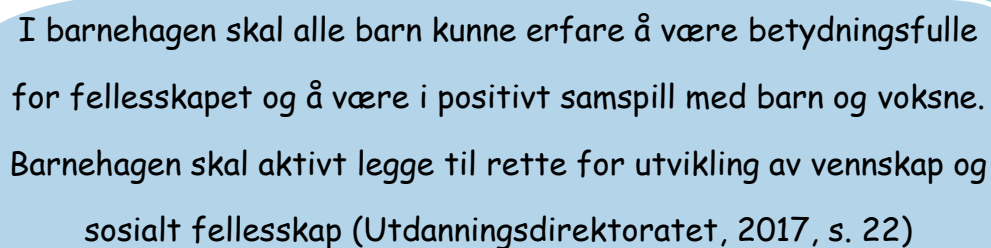
5.7. Oppsummering

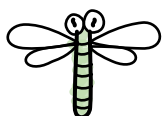
I disse fortellingene har jeg observert ulike måter barna uttrykker kama muta i sin lek i naturen. Barna uttrykker fellesskapsfølelsen ved å vise et ønske om å dele sine opplevelser med de andre barna rundt seg. Barna viser også dette kjennetegnet når de skaper felles markører for identitet, og inviterer andre barn inn i denne identiteten. Barna viser kjennetegnet positiv følelse ved å rope på vennene sine, og med kroppsspråk vise glede, og spenning. Denne gleden og spenningen gjør også barna rundt motiverte til å være med på opplevelsen. Uttrykk barna bruker for å vise kjennetegnet fysisk påvirkning, er at de får ny energi, og at de løper rundt eller hopper fra stein til stein. Barna uttrykker også dette ved å vise optimisme og gjennomføringsevne. Barna viser i noen tilfeller moralsk forpliktelse ved å uttrykke et ønske om å ta vare på naturen rundt seg, og potensialet naturen kan gi. Sist men ikke minst har vi kjennetegnet rørt, varm og nostalgisk, og barna uttrykker dette ved å snakke om, eller bli minnet på, tidligere opplevelser.

Dette viser at jeg kan observere kama muta-opplevelser hos barn slik det står beskrevet i Fiske (2019) sin teori. Jeg mener jeg med dette har svart på forskingsspørsmålet: *vil det være mulig å se kjennetegnene å kama muta hos barn?* Svaret på dette har jeg basert på slik jeg har tolket kama muta-teorien og brukt Løkken (1996) sin tolkning av Merleau-Ponty (2012) sin teori om kroppsfenomenologi.

Men som tidligere skrevet er barn mer kroppslig i verden enn voksne, og de uttrykker og kommenterer verden med kroppen sin. Jeg har gått gjennom tidligere forskning på hvordan barn uttrykker seg i lek i [kapittel 3](#), og i neste kapittel skal jeg diskutere mine funn i lys av denne tidligere forskningen.

I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 22)

6. Diskusjon

I dette kapittelet går jeg gjennom analysene av fortellingene fra forrige kapittel, og diskuterer dette opp mot min operasjonalisering av kama muta, basert på tidligere forskning og problemstillingen min, *hvordan uttrykker barn kama muta i lek i naturen*. Jeg vil også se på hvordan mine funn kan være med på å utvide forståelsen av hvordan barn uttrykker kama muta i lek. Kapittelet er delt opp etter kjennetegnene på kama muta, og i hvert kjennetegn går jeg gjennom hva jeg har tolket som funn på at barna opplever eller har blitt påvirket av en opplevelse av kama muta.

6.1. Fellesskapsfølelsen

Fellesskapsfølelsen er ifølge Fiske (2019) når du selv føler (eller observerer at andre får) en plutselig intensivering av å tilhøre et fellesskap, ved å være like eller å ha noe til felles. Dette fellesskapet kan føles mot andre mennesker, men også mot naturen eller hele universet. I forrige kapittel kom jeg frem til at barna uttrykker fellesskapsfølelsen ved å dele opplevelsene sine med sine venner, og at de skaper en fellesskapsfølelse av å leke sammen. Barna får også en følelse av å tilhøre et fellesskap ved å skape felles markører for identitet, og inviterer andre inn i denne identiteten ved å oppmuntre hverandre til å ha de samme opplevelsene.

I mine analyser ble det raskt tydelig at barna ønsket å dele opplevelsene sine med de andre barna. Det ble brukt mye fatisk kommunikasjon som har til hensikt å fange oppmerksomheten til andre, og guide oppmerksomheten til det som deles. Det ble som oftest gjort med rop som

«se her!», eller bare rene skrik. Jeg ser det samme som Corsaro og Eder (1990) skriver om at sentralt i kameratkultur er viktigheten av å dele seg imellom, og at barn har stor glede av bare det å gjøre ting sammen. Barna som var med på turene jeg fikk ta del i, kjente hverandre godt fra før, og det merkes i hvor trygge de var mot hverandre. Selv om det var tydelig at barna ikke var bestevenner, delte de likevel opplevelser sammen og aksepterte at andre enn de nærmeste vennene tok del i opplevelsen. Ut fra de observasjonene jeg fikk gjort ser jeg at barna er i Koivula og Hännikäinen (2016) sin tredje fase av oppfattelsen av å være en del av et fellesskap. Barna likte å være nær hverandre, og de syntes det var gøy å gjøre ting samtidig. Dette er noe som også stemmer med Fiske (2019) sin definisjon av dette kjennetegnet. Et eksempel er i fortellingen ‘[Det var jo ekte fjellklatre!](#)’ hvor det er tydelig at gutten ville ha med seg vennene sine for å ha samme forventet opplevelse av å klatre opp den fjellsiden. Fiske (2019) skriver at trangen til å føle kama muta er en stor del av motivasjonen til å oppsøke opplevelser, og at deltakerne aktivt går inn for å rekruttere andre i den hensikt å føle kama muta sterkere sammen. Et annet eksempel er når det skal lages snøballer i fortellingen ‘[Jeg elsker snø så mye at jeg kræsjer snøen](#)’. Her ser vi også at guttene vil gjøre det sammen, og at de roper på de guttene som ikke har kommet opp til snøen ennå, at de må komme og se snøen. Den første reaksjonen av at de ser snø er også ganske tydelig på den innspilte videoen, hvor det er mulig å se hele kroppsspråket til barna endre seg. De går fra å se ganske slitne ut, til at de plutselig løper rundt, kaster snøballer, roper og hoier. Løkken (1996) skriver i sin tolkning av Merleau-Ponty sin kroppsfenomenologi, at vi ikke kan skille mellom kroppslige gester og verbalt språk. Det vi kan se når barna kaster snøballer uten et tilsynelatende mål eller for å prøve å treffe noe, er selve gleden av å kaste snø. Kastingen av snøballer er gleden til barna. De andre barna imiterer og blir med på kasting av snø, noe som Løkken (1996) beskriver som den mest grunnleggende og typiske måten små barn utvikler tilknytninger og relasjoner på. I rapporten til NINA (Wold et al., 2020) blir det også konkludert med at barna kjenner på glede og fryd når barna gjør noe sammen. Fortellingen ‘[Bare hopp ned, det er ikke noe farlig](#)’, kan også brukes som et eksempel på intensivering av å tilhøre et fellesskap når gutten på steinen tør å hoppe ned. Dette kan tolkes som at gruppen av gutter får en felles identitet, ‘*de som tør å hoppe ned fra steinen*’, og ved å oppmuntre gutten til å hoppe mener jeg det kan tolkes som at guttene på bakken ønsker å invitere gutten på steinen inn i denne identiteten, eller å styrke fellesskapet ved å ha mer til felles med hverandre. Dette stemmer med hva Wold et al. (2020) skriver om at det å føle på fellesskap handler om å føle på samhørighet, tillit og anerkjennelse.

For å oppsummere kan jeg si at det virker som at barn uttrykker fellesskapsfølelsen ved å bruke mye fatisk kommunikasjon, som rop og skrik, og det å rope «se her!». I opplevelsen, eller som et resultat av opplevelsen har barna det lettere for å invitere andre inn i leken, og barna likte å være fysisk nær hverandre. Videre virker det som at barna syntes det var gøy å gjøre ting sammen, og det å ha samme forventet opplevelse. I noen tilfeller vises det at barna endrer kroppsspråket sitt som en respons på en opplevelse av å være en del av et fellesskap, og barna oppmuntret hverandre og inviterer hverandre inn i fellesskapsidentiteter.

6.2. En positiv følelse

I teorien til Fiske (2019) er en god følelse noe man aktivt søker å oppleve, noe man vil andre skal få oppleve, og hvis man gjør dette sammen med noen andre, blir opplevelsen forsterket. I forrige kapittel kom jeg frem til at barna ønsker å få med seg andre inn i aktiviteten, for å oppleve denne sammen. Barna klapper og motiverer hverandre og oppfordrer andre barn til å gjennomføre aktiviteten de selv vet av erfaring gir en positiv følelse.

I fortellingen ‘[Det var jo ekte fjellklatre!](#)’ tolker jeg at vi kan se dette kjennetegnet når gutten ser fjellsiden og at han umiddelbart ønsker å klatre på den. Gutten klappet og motiverte vennene sine om at dette skulle de klare. Sandseter (2010) skriver at barna alltid er ute etter å ha det gøy og å få umiddelbar glede, noe som stemmer med det Fiske (2019) skriver om at en positiv følelse er noe man aktivt søker å oppleve. Sandseter (2010) skriver at risikolek er lek som både er skummel, spennende og gøy samtidig, og at ved å oppleve spenning i leken som grenser til å bli for farlig vil barna fortsette å utsette seg for risikofylt lek. Sannsynligheten for gode kama muta-opplevelser, er i seg selv motivasjon til å oppsøke en aktivitet (Fiske, 2019). I fortellingen kan vi lese at det først var litt skepsis til å bli med på fjellklatringen, ved at guttene ikke ga for mye oppmerksomhet, men de ble likevel påvirket av energien, motivasjonen og muligheten de selv hadde til å oppleve kama muta. Fortellingen ‘[Jeg elsker snø så mye at jeg kræsjer snøen](#)’ viser også et eksempel på at barna er veldig raskt ute med å ville invitere andre til å oppleve det samme som dem. Tar vi Fiske (2019) sin teori om at det å oppleve positive følelser sammen forsterker opplevelsen, kan jeg tolke det at når barna inviterer vennene sine vet de av tidligere erfaringer at det vil bli gøyere å gjøre det sammen enn å gjøre det alene. Videre, når barna gjentatte ganger kaster snøballer innover skogen, uten noe spesielt mål å treffe, mener jeg at dette er et godt eksempel på at de kaster snøballen for å få en positiv følelse, og at de aktivt

ønsker å gjenta opplevelsen. Et annet eksempel er i fortellingen ‘bare hopp ned, det er ikke noe farlig’ hvor guttene på bakken visste at det var gøy å hoppe ned, og ønsket at vennen deres også skulle få kjenne på denne opplevelsen. Guttene hadde tidligere fått erfaring fra selv å hoppe ned fra steinen, og dette var noe de ønsket å dele med vennene sine. I rapporten fra NINA, skrives det at barna opplever «spenning, usikkerhet, nervøsitet og engstelse» (Wold et al., 2020, s. 77) når de prøver noe nytt. Dette er følelser som ut fra kroppsspråket til gutten på steinen kan tolkes at hadde, da han trippet nærmere kanten, utbrøt et lite rop, trakk seg tilbake, reiste seg opp og gjorde seg klar til å hoppe. Dette er også følelser Sandseter (2010) bruker for å beskrive barnas opplevelser i risikolek.

I dette kjennetegnet virker det som at barna klapper og motiverer vennene sine til å oppleve det samme som dem og at de får en fornyet energi og ønsker å gjenta aktiviteten om igjen og om igjen. Barna uttrykker spenning, usikkerhet, nervøsitet og i noen tilfeller engstelse i forventning av å få en kama muta opplevelse.

6.3. Fysisk påvirkning

Fysisk påvirkning er i teorien til Fiske (2019) forklart som at noe skjer fysisk med kroppen din som resultat av opplevelsen. Dette kan være at du får gåsehud, at du kjenner en klump i halsen eller at det blir vanskeligere å trekke pusten. Andre kjennetegn på en fysisk påvirkning er at kroppen blir full av energi, og at det nærmest ukontrollert utbrytes gledesrop eller andre fatiske lyder. I forrige kapittel trakk jeg frem at barna uttrykte fysisk påvirkning ved at bevegelsene fikk mer liv og energi og at de begynte å hoppe fra stein til stein eller løp frem og tilbake mellom vennene sine.

Det tydeligste eksempelet på det sistnevnte er kanskje fortellingen ‘Bare hopp ned, det er ikke noe farlig’, hvor gutten skulle hoppe ned fra steinen. Både mens gutten var på steinen, og like etter han landet, uttrykte han fatiske lyder. På steinen utbrøt han en form for skrekkblandet latter, mens i landingen utbryter han et skrik. Dette er tegn som Sandseter (2009) også har funnet i sine observasjoner av barn som utfører risikofylt lek. Et annet eksempel er i fortellingen ‘Det var jo ekte fjellklatre!’ hvor det etter min mening ikke er til å ta feil av at oppdagelsen av denne fjellsiden, og muligheten til å klatre på den, ga gutten spenning, energi og en følelse av optimisme, som også er en del av kjennetegnet ‘fysisk påvirkning’. Det at han starter å klappe tolker jeg ut fra det Sandseter (2009) skriver om barnas uttrykk i opphisselse, til å være hans

måte å fysisk vise denne følelsen på. Går vi videre på fortellingen ‘[jeg elsker snø så mye at jeg kræsjer snøen](#)’, kan vi lese at barna får mye motivasjon, energi, positivitet og lekelyst når de plutselig kommer over snøflekker ved stien. Det er spesielt to ulike uttrykk av fysisk påvirkning som får meg til å tro at denne oppdagelsen skaper en opplevelse av kama muta. For det første ser vi på kroppsspråket til barna at det går fra å være slitne kropper med bøyd rygg, tunge skritt og lite sosial kommunikasjon barna imellom, til at barna bli mer rakrygget, de hopper fra stein til stein og løper frem og tilbake mellom vennene sine. For det andre starter en gruppe gutter umiddelbart å rope ‘*snø*’ høyt ut i luften. Disse uttrykkene tolker jeg passer inn med det Sandseter (2009) skriver om at barna har gledesrop, latter, hopping og verbale utbrudd.

Barna ser ut til å uttrykke kjennetegnet fysisk påvirkning ved å bli rastløs, og ha ukontrollerte rop og skrik og ikke minst skrekkblandet latter. Opplevelsen gir en følelse av energi og optimisme til å klare noe, og barna får en positivitet og får lyst til å leke. Kroppsspråket endrer seg også, ved at de blir mer rakrygget og at de virker å bli lettere og mer spretten.

6.4. Moralsk forpliktelse

Moralsk forpliktelse er når det kjennes på en forpliktelse til å holde på, reparere eller å styrke fellesskapet man føler man hører til (Fiske, 2019). I forrige kapittel kom jeg frem til at barn uttrykker kama muta ved å vise et ønske om å ta vare på naturen, og å verne om eventuelle fremtidige opplevelser.

I fortellingen ‘[Bare hopp ned, det er ikke noe farlig](#)’ kan vi tolke at de barna som står på bakken ønsker å styrke fellesskapet med gutten som er på steinen og ønsker å hoppe ned. Barnas måte å styrke eller reparere barnefellesskapet på er ifølge Koivula og Hännikäinen (2016) å hjelpe hverandre, og skape nye delte erfaringer i lek. I fortellingen tolker jeg det slik at barnas rop fra bakken, deres oppmuntring og betryggelse er deres måte å hjelpe gutten til å få nok mot til å hoppe, og ved å hjelpe han til å hoppe skapes det også for denne gutten en delt erfaring med de som står på bakken, som allerede har hoppet fra denne steinen. Moralsk forpliktelse kan også komme til uttrykk ved at barna får en forpliktelse til å ta vare på sin fellesskapsfølelse med naturen, slik som i fortellingen ‘[her er det ett hundre og førtitre tusen blåbær](#)’ hvor det kan tolkes at Håkon bryr seg om naturen og det som er levende. Som Fjørtoft og Reiten (2003) skriver er barna veldig interessert i detaljene i naturen, det de kan ta og føle på, og de skriver at barna har en spesiell evne til å oppdage naturens kompleksitet, og å utfolde sin egen

kompleksitet i naturen. Håkon ble kanskje opptatt av potensialet disse umodne blåbærene hadde, at de måtte vernes slik at de kunne 'vokse opp' og bli modne. Et annet og kanskje det beste eksempelet jeg kan vise til, er fortellingen om '[Mamma-Sneily og Beby-Sneily](#)', hvor barna virkelig hadde satt i gang en dyptgående rollelek med utgangspunkt i disse to sneglene. Besjeling av dyr er noe barn gjør for å forstå naturen og seg selv bedre på (Bagøien & Hjelde, 1999), og i fortellingen leser vi at barna hadde laget et late-som-bål for at sneglene ikke skulle bli kalde. Som skrevet tidligere mener jeg selve kama muta-opplevelsen skjedde da barna fant sneglene, og dette utløste en moralsk forpliktelse til å passe på sneglene. Barna knytter sine naturopplevelser til fortellinger og rollespill (Fjørtoft & Reiten, 2003), og i denne fortellingen skapte barna en rollelek hvor de brukte elementer fra sin egen verden (bål, barnehage) til å styrke sitt fellesskap med naturen, dyrene og sneglene.

Dette kjennetegnet kan det virke som at barna uttrykker ved å vise et ønske om å styrke fellesskapet med vennene sine, ved å oppmuntre, betrygge og hjelpe hverandre. Barna viser også at de ønsker at andre barn skal få oppleve det samme som dem. Barna er også opptatt av å verne om naturen og viser gjennom besjeling og rollelek at de bryr seg om potensialet naturen kan ha.

6.5. Rørt, varm og nostalgisk

Fiske (2019) beskriver at dette er å føle at en opplever en spesiell følelse og gjerne noe som rører ved deg utenfor deg selv, som en guddom eller noe åndelig. I forrige kapittel viser barn at de kanskje føler nostalgi når de får mulighet til å gjenoppleve tidligere opplevelser som har gitt de mye glede.

Pons og Harris (2019) skriver at denne typen av reflektert forståelse begynner barn gjerne ikke å forstå før i ti- og elleveårs-alderen, og det er dermed vanskelig for meg å tolke noen av uttrykkene til barna i fortellingene til å stemme med dette kjennetegnet på kama muta. Likevel kan jeg anta at barna *kjenner* på denne følelsen, selv om de ikke forstår eller kan reflektere over den. I fortellingen '[jeg elsker snø så mye at jeg kræsjer snøen](#)' kan vi tolke det til at barna får en nostalgisk følelse av å tenke tilbake på vinteren og hvor gøy det var. Dette mener jeg at jeg kan se i deres reaksjon på snøflekken, og at de umiddelbart får energi og starter å kaste snøballer, eller kræsje det øverste laget på snøen. Koivula og Hännikäinen (2016) skriver i sin artikkel at i barnefellesskap snakker barn ofte om tidligere aktiviteter og at barna deler minner

seg imellom i leken. Dette mener jeg også er gjeldende i fortellingen ‘[her er det ett hundre og førtitre tusen blåbær](#)’ hvor det kan tolkes at han føler en viss nostalgi til tidligere minner om å spise blåbær i skogen.

Barna virker å uttrykke dette kjennetegnet ved å tenke tilbake på tidligere positive opplevelser og at de deler disse minnene med hverandre før, under og etter leken.

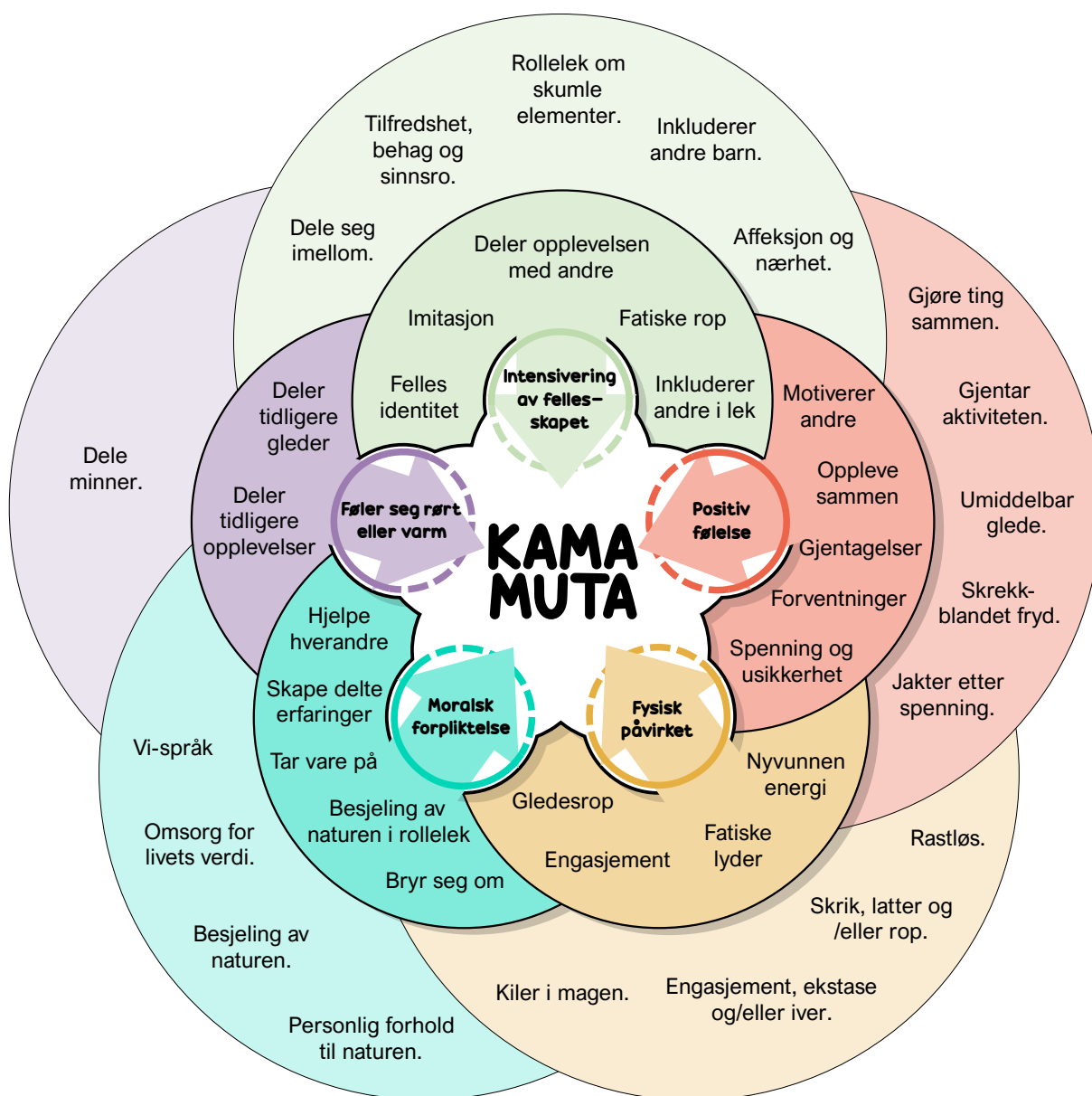
6.6. Oppsummering

I dette kapittelet har jeg diskutert min empiri i lys av tidligere forskning på barns væremåte i lek. Jeg har brukt operasjonaliseringen av kama muta-teorien basert på tidligere forskning som vist på [figur 3.1](#). Ser jeg tidligere forskning og min empiri sammen, mener jeg at barna jeg har observert kommer med uttrykk som bekrefter, og også utvider det jeg har funnet i tidligere forskning. For å vise dette tydeligere har jeg tatt [figur 3.1](#) og lagt inn det jeg har observert at barn uttrykker i de forskjellige kjennetegnene. Det ytterste skallet er uttrykkene fra [figur 3.1](#), mens det innerste skallet er uttrykk jeg har observert ved innsamlingen av materiale. Se [figur 6.1](#) på neste side.

I neste kapittel vil jeg komme med en oppsummering av oppgaven og hvordan det teoretiske rammeverket, tidligere forskning og min empiri knyttes sammen.

Figur 6.1: Kjennetegn på kama muta hos barn, basert på tidligere forskning og mine egne observasjoner. Det ytterste skallet (lysere farger) er uttrykk basert på tidligere forskning, mens det innerste skallet (mørkere farger) er uttrykk barna har hatt i mitt materiale som jeg mener bekrefter og utvider denne tidligere forskningen.

Barnehagens viktigste sosialiseringsarena er leken. For noen barn kan tidlig innsats innebære at personalet arbeider særlig målrettet og systematisk [...] med å inkludere barnet i meningsfulle fellesskap (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 40).

7. Oppsummering og tanker videre

I dette kapitlet vil jeg gå gjennom og oppsummere de ulike kapitlene og vise til at det er en gjennomgående rød tråd i hele oppgaven. Jeg kommer deretter til å oppsummere hele oppgaven og komme med svar på problemstillingen. Etter dette vil jeg skrive om tanker jeg sitter igjen med etter gjennomføringen av dette prosjektet. Ønsker du å gå tilbake til et av kapitlene kan du klikke på ikonet til høyre for overskriftene.

7.1. Teoretisk rammeverk

Mitt teoretiske rammeverk har blitt bygget rundt teorien om kama muta slik Fiske (2019) har beskrevet den. Denne teorien har blant annet basert seg på voksne menneskers beskrivelse av sine opplevelser i intervjuer, biografier og annet publisert materiale. For å kunne benytte meg av denne teorien har jeg dermed måttet 'oversette' denne til å være aktuell for barn. For å gjøre dette har jeg brukt Merleau-Ponty (2012) sin teori om kroppsfenomenologi slik Løkken (1996) tolker den.

7.2. Tidligere forskning

Min litteraturstudie på tidligere forskning har tatt utgangspunkt i teorien om kama muta og kroppsfenomenologi slik Løkken (1996) tolker den. Problemstillingen jeg forsøker å finne svaret på er hvordan barna uttrykker kama muta i lek i naturen, og den tidligere forskningen jeg

har benyttet er forskning som beskriver hvordan barn uttrykker seg i leken. Utfordringen har vært at mye av forskningen på barns lek tidligere har vært fokusert på lekens instrumentelle verdi og de pedagogiske målsetningene leken kan realisere (Øksnes & Sundsdal, 2018). Dette kapittelet ender i en operasjonalisering (figur 3.1) av teori på barnas væremåte i lek som jeg mener passer Fiske (2019) sin beskrivelse av kama muta.

7.3. Forskningsmetodisk tilnærming

I dette prosjektet brukte jeg i hovedsak to metoder for å samle inn materiale for analyse: deltakende observasjon med videoopptak, og litteraturstudie. Litteraturstudien hadde som mål å samle tidligere forskning på barns uttrykk og væremåte i lek, mens videoopptakene hadde som hovedmål å se om de uttrykkene som blir beskrevet i kama muta-teorien og i litteraturstudien kunne bli observert i praksis. Jeg valgte å benytte meg av deltakende observasjon med videoopptak fordi dette gir mest mulig detaljert innsikt på hvordan barna uttrykker seg i lek, spesielt med tanke på at lek er et så komplekst fenomen. Videoopptakene ble gjort i samarbeid med en førskoleavdeling på tur i regi av barnehagen de går i. Barnegruppen besto av 18 barn og det ble totalt 2 timer med innspilt video fordelt på en tur på fjellet og en tur i skogen. Mye av den innspilte videoen ble kuttet vekk, og jeg sto igjen med 22 minutter fordelt på sekvenser hvor jeg mente barna viste ett eller flere uttrykk for at de hadde en kama muta-opplevelse, eller lekte en lek som hadde utgangspunkt i en kama muta-opplevelse.

7.4. Analyse og funn

I kapittelet for analyse og funn, viser jeg til observasjoner av barns ulike måter å uttrykke kama muta i sin lek i naturen basert på kama muta-teorien slik Fiske (2019) beskriver den. Her mener jeg at det kommer frem at fellesskapsfølelsen kommer til uttrykk ved at barna viser et ønske om å dele sine opplevelser og inviterer hverandre inn i grupper med felles identiteter. Barna har vist uttrykk som glede, spenning og økt motivasjon, noe som kjennetegner en positiv følelse. Barna viser kjennetegnet fysisk påvirkning ved at de blant annet får ny energi, blir spretten, og løper og hopper rundt. De ønsker å ta vare på naturen rundt seg, viser kjærighet til den og ønsker at de andre barna gjør det samme. Dette mener jeg er et uttrykk for at de kjenner på følelsen av moralsk forpliktelse. Det siste kjennetegnet i kama muta-teorien er å bli rørt, varm

eller nostalgisk. Dette mener jeg barna uttrykker ved at de forteller om tidligere opplevelser, og deler minner med hverandre.

Ved å ha observert disse uttrykkene barna har hatt i lek i naturen, mener jeg at jeg har fått svar på mitt forskningsspørsmål, om det vil være mulig å se kjennetegnene på kama muta hos barn. Men tidligere forskning på hvordan barn uttrykker seg i lek, viser at de gjerne har en annen måte å uttrykke seg på enn voksne, og det har dermed vært nødvendig å diskutere denne analysen i lys av tidligere forskning.

7.5. Diskusjon

I dette kapitlet diskuteres empirien i lys av tidligere forskning på hvordan barn uttrykker seg i lek. Jeg har brukt operasjonaliseringen (figur 3.1) av litteraturstudiet, og jeg mener at barna jeg har observert kommer med uttrykk som bekrefter, og også utvider det jeg har funnet i tidligere forskning. For å vise dette sammen med operasjonaliseringen, lagde jeg en utvidet figur 6.1, hvor både tidligere forskning og mine egne observasjoner er presentert. Her mener jeg det kommer frem at barna uttrykker fellesskapsfølelsen ved at de bruker mye fatisk kommunikasjon, som rop og skrik. Jeg tolker også at fellesskapsfølelsen kommer til uttrykk ved at barna ønsker å være fysisk nær hverandre, de liker å gjøre ting sammen, og de ønsker å ha samme forventet opplevelse. Et annet uttrykk jeg har tolket at barna viser en intensivering av felleskapet, er når barna oppmuntrer også hverandre og inviterer hverandre inn i fellesskapsidentiteter. Videre tolker jeg at barna uttrykker kjennetegnet positiv følelse ved å klappe, motivere vennene sine, viser med kroppsspråket at de får ny energi og ønsker å gjenta aktiviteten, barna uttrykker spenning, usikkerhet, nervøsitet og engstelse når de har forventning av å få en kama muta-oplevelse. Kjennetegnet fysisk påvirkning tolker jeg at barna uttrykker ved å bli rastløs og ha spontane rop og skrik og ikke minst skrekkblandet fryd. Jeg tolker også at de uttrykker dette kjennetegnet ved at de får ny energi og optimisme til å gjennomføre noe, at de blir mer rakrygget i kroppsspråket og at de ser ut til å bli mer spretten og føler seg lettere. Det fjerde kjennetegnet for en kama muta-oplevelse er å føle en moralsk forpliktelse, og jeg tolker at barna uttrykker dette ved å vise et ønske om å styrke fellesskapet med vennene sine ved å oppmuntre, betrygge og hjelpe. Jeg har også tolket barnas uttrykk av å være opptatt av å verne om naturen, og at de gjennom besjeling og rollelek viser omsorg for naturen og det potensialet naturen kan ha, til å være kjennetegn på moralsk forpliktelse. Kjennetegnet å være

rørt, varm og nostalgisk, har jeg tolket at barna uttrykker ved å tenke tilbake på tidligere positive opplevelser, og at de deler disse minnene med hverandre før, under og etter leken.

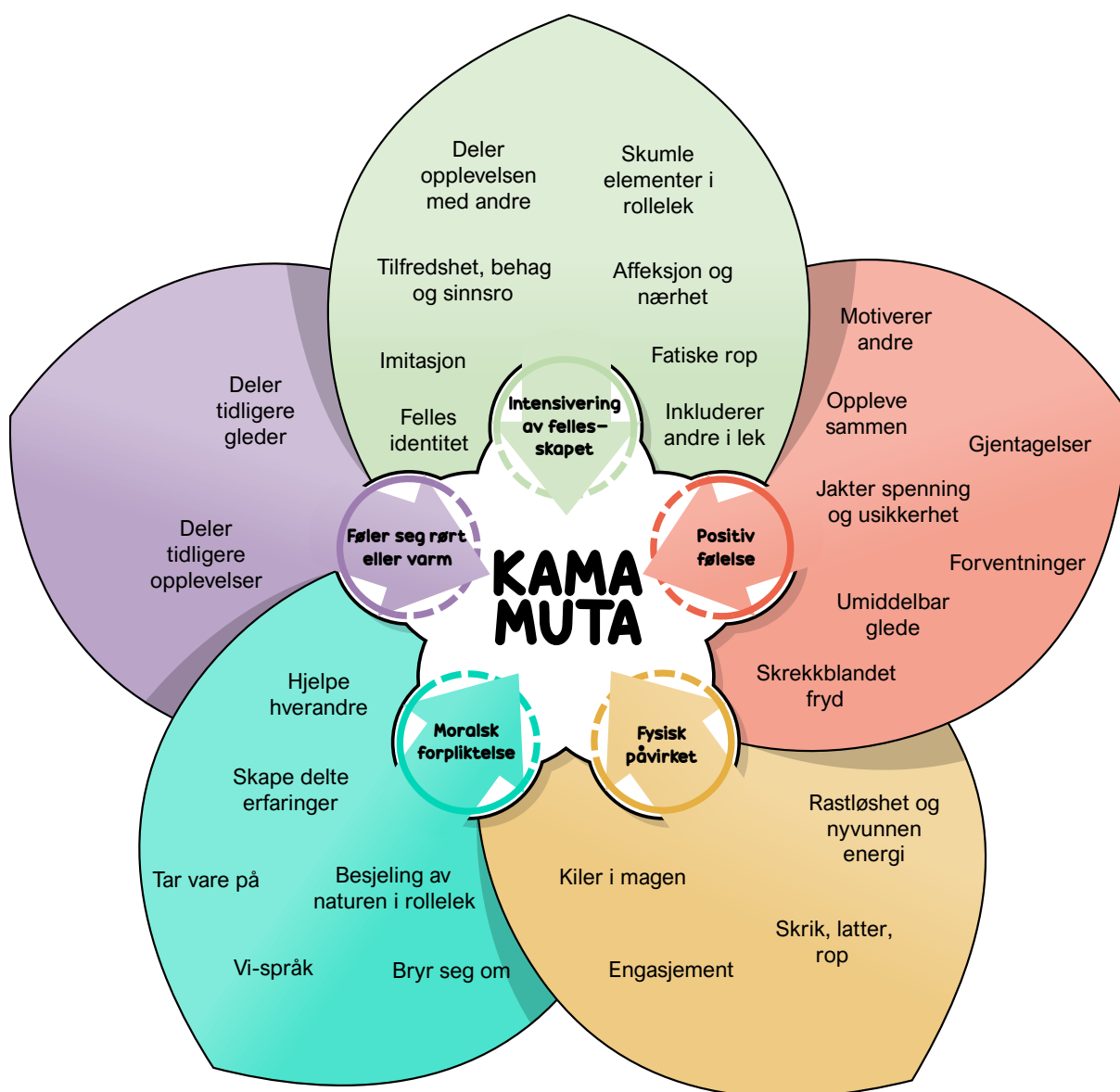
7.6. Svar på problemstilling

Problemstillingen i denne oppgaven er: *Hvordan uttrykker barn kama muta i lek i naturen?*

I følge Fiske (2019) sin beskrivelse av kama muta-teorien, uttrykkes denne ved kjennetegnene intensivering av fellesskapet; at det blir rapportert som en positiv følelse; det er en følelse som gir en kroppslig fysisk påvirkning; mennesker som opplever følelsen får en moralsk forpliktelse til å styrke eller reparere fellesskapet; og det beskrives som en følelse av å bli rørt, varm og nostalgisk. En mer utfyllende beskrivelse av dette finner du i [kapittel 2](#). Alle disse kjennetegnene har jeg tolket at jeg i større eller mindre grad har sett hos de barna jeg observerte i lek i naturen. Men som nevnt tidligere i oppgaven, har ikke barn samme evne til å reflektere over følelsene sine (Pons & Harris, 2019), og det har vært nødvendig med en oversettelse av kama muta-teorien til å også inkludere barnas væremåte og uttrykk. For å gjøre denne oversettelsen har jeg gjennomført en narrativ litteraturstudie med hensikt i å samle inn forskning på hvordan barn uttrykker seg i sin mest naturlige væremåte, lek (Øksnes & Sundsdal, 2018). Det jeg har funnet i litteraturstudiet er presentert i [figur 3.1](#), som jeg tok med meg inn i diskusjonskapittelet. Innsamlingen av videomateriale ble gjennomført med deltakende observasjon med videoopptak som metode, og mine funn blir presentert i [kapittel 5](#) som narrative fortellinger. Disse fortellingene er eksempler på at barna viser uttrykk jeg tolker til å passe med kama muta-teorien.

Min empiri ble videre diskutert i lys av operasjonaliseringen av tidligere forskning, og kama muta-teorien. Resultatet av dette er at jeg tolker det slik at jeg både bekrefter det tidligere forskning viser, og kan utvide dette med flere uttrykk barna viser i lek i naturen. Dette resultatet er presentert i [figur 6.1](#), hvor det viser både uttrykk fra tidligere forskning, og uttrykk jeg har tolket barna har vist i mine observasjoner. Tar vi alle disse uttrykkene og slår sammen de som beskriver det samme, ender vi opp med totalt 27 uttrykk som jeg mener barna i større eller mindre grad kan ha i en kama muta-opplevelse. Disse uttrykkene er presentert i [figur 7.1](#): Lekens kama muta.

Figur 7.1: Lekens kama muta. I denne figuren kan vi se de ulike uttrykkene barna kommer med i lek, som jeg tolker at stemmer med tidligere forskning og teorien om kama muta.

Som mitt svar på problemstillingen, mener jeg at barn uttrykker kama muta i lek i naturen på denne måten:

1. Intensivering av fellesskapet:

- Barna deler opplevelsen med andre; Barna har rollelek om skumle elementer; Barna viser tilfredsstillelse, behag og sinnsro; Barna viser affeksjon og nærhet til hverandre; Barna imiterer hverandre i leken; Barna ønsker å inkludere hverandre

inn i en felles identitet; Barna uttrykker fatiske rop i hensikt i å intensivere fellesskapsfølelsen; Barna inkluderer andre inn i leken sin.

2. Positiv følelse:

- Barna motiverer andre; Barna ønsker å oppleve aktivitetene sammen; Barna gjentar aktivitetene; Barna jakter spenning og usikkerhet; Barna har forventninger om å få en positiv følelse; Barna ønsker aktiviteter som gir umiddelbar glede; Barna søker aktiviteter som gir skrekkblandet fryd.

3. Fysisk påvirkning:

- Barna får en rastløshet og nyvunnen energi; Barna uttrykker mye skrik, latter og rop; Barna får engasjement i leken; Barna uttrykker at det kiler i magen.

4. Moralsk forpliktelse:

- Barna viser at de bryr seg om hverandre og naturen; Barna bruker et vi-språk for å styrke fellesskapet; Barna bruker besjeling av naturen i rollelek; Barna ønsker å ta vare på hverandre og naturen; Barna skaper delte erfaringer for å styrke fellesskapet; Barna hjelper hverandre.

5. Rørt, varm og nostalgisk:

- Barna deler tidligere erfaringer; Barna deler tidligere gleder.

7.7. Tanker videre

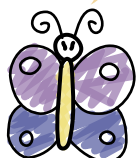
Den gjennomgående utfordringen og frustrasjonen i arbeidet med dette prosjektet har vært hvor lite forskning det er gjort på barns lek ut fra barns perspektiv. Jeg har måtte bruke mye av tiden i prosjektet på å finne frem til den tidligere forskningen som jeg nå har i denne oppgaven, men jeg mener jeg har funnet nok til å ha et godt grunnlag for å komme med mine tolkninger, meninger og svar på problemstillingen.

Til daglig jobber jeg som barnehagelærer, og dette var med på å forsterke min frustrasjon over mangelen på relevant tidligere forskning, da jeg i det daglige ser barn uttrykke flere av kjennetegnene som beskrevet i denne oppgaven. Jeg håper denne oppgaven kan være med på å

gi motivasjon til videre forskning på barns uttrykk for kama muta, eller at oppgaven er med på å belyse at det trengs mer forskning på hvordan barna selv uttrykker seg i lek. Jeg er helt enig med Bjørgen (2012), og Øksnes og Sundsdal (2018) om at det er for lite forskning på hvordan barna selv opplever og uttrykker følelser i lek, og at forskningen har vært mer opptatt av lekens instrumentelle verdi og hvordan de pedagogiske målsetningene kan realiseres gjennom lek. Men for å kunne forstå barnas kroppslige verden og om lek i det fysiske rommet, må barnas egne perspektiver, meninger og kunnskaper komme frem.

Barnehagen skal bidra til å etablere et lærende fellesskap som verdsetter ulike uttrykk og meninger (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 47)

8. Referanseliste

- Ardoin, N. M. & Bowers, A. W. (2020). Early childhood environmental education: A systematic review of the research literature. *Educational Research Review*, 31, 100353. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.edurev.2020.100353>
- Bagøien, T. E. & Hjelde, S. (Red.). (1999). *Barn i friluft*. SEBU forl. https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2009031804207.
- Baumeister, R. F. & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497-529. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.117.3.497>
- Bengtsson, J. (2005). *Med livsvärlden som grund : bidrag till utvecklandet av en livsvärldsfenomenologisk ansats i pedagogisk forskning*. Studentlitteratur.
- Bjørgen, K. (2012). Fysisk lek i barnehagens uterom: 5-åringers erfaring med kroppslig fysisk lek i barnehagens uterom. *Nordisk barnehageforskning*, 5(1). <https://doi.org/10.7577/nbf.418>
- Chawla, L. (2015). Benefits of Nature Contact for Children. *Journal of Planning Literature*, 30(4), 433-452. <https://doi.org/10.1177/0885412215595441>
- Corsaro, W. A. (2009). Peer Culture. I J. Qvortrup, W. A. Corsaro & M.-S. Honig (Red.), *The Palgrave Handbook of Childhood Studies* (s. 301-315). Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1007/978-0-230-27468-6_21

- Corsaro, W. A. (2015). *The sociology of childhood* (4. utg.). Sage.
- Corsaro, W. A. & Eder, D. (1990). Children's peer cultures. *Annual review of sociology*, 16, 197-220. <http://www.jstor.org.galanga.hvl.no/stable/2083268>
- Fiske, A., Seibt, B. & Schubert, T. (2017). The sudden devotion emotion: Kama muta and the cultural practices whose function is to evoke it. *Emotion Review*, 11(1), 74-86. <https://doi.org/10.1177/1754073917723167>
- Fiske, A. P. (2019). *Kama muta: Discovering the connecting emotion* (1. utg.). Routledge. <https://doi.org/https://doi.org/10.4324/9780367220952>
- Fjørtoft, I. & Reiten, T. (2003). Barn og unges relasjoner til natur og friluftsliv: en kunnskapsoversikt. <https://www.researchgate.net/publication/37686894>
- Frønes, I. (2009). Childhood: Leisure, Culture and Peers. I J. Qvortrup, W. A. Corsaro & M.-S. Honig (Red.), *The Palgrave Handbook of Childhood Studies* (s. 273-286). Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1007/978-0-230-27468-6_19
- Grindheim, L. T., Bakken, Y., Hauge, K. H. & Heggen, M. P. (2019). Early Childhood Education for Sustainability Through Contradicting and Overlapping Dimensions. *ECNU Review of Education*, 2(4), 374-395. <https://doi.org/10.1177/2096531119893479>
- Hallås, B. O. & Heggen, M. P. (2018). «We are all nature» - small children's expressions about nature IN. Goga, L. Guanio-Uluru, B. O. Hallås & A. Nyrnes (Red.), *Ecocritical perspectives on children's texts and cultures. Nordic dialogues*. Palgrave Macmillan.
- Haugen, T. (2017, 11. mai). Forsker på gåsehudfølelsen. *Forskningsmagasinet Apollon*. https://www.apollon.uio.no/artikler/2017/2_kama_muta.html
- Heft, H. & Chawla, L. (2006). Children as agents in sustainable development: the ecology of competence. I C. Spencer & M. Blades (Red.), *Children and their Environments: Learning, Using and Designing Spaces* (s. 199-216). Cambridge University Press. <https://doi.org/DOI:10.1017/CBO9780511521232.013>

- Heggen, M. P. (2016). Education for Sustainable Development in Norway. I J. Siraj-Blatchford, C. Mogharreban & E. Park (Red.), *International Research on Education for Sustainable Development in Early Childhood* (s. 91-102). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-42208-4_7
- Heggen, M. P., Sageidet, B. M., Goga, N., Grindheim, L. T., Bergan, V., Krempig, I. W., Utsi, T. A. & Lynngård, A. M. (2019). Children as eco-citizens? *Nordic Studies in Science Education*, 15(4), 387-402.
<https://doi.org/10.5617/nordina.6186>
- Ingold, T. (2000). *The perception of the environment: essays on livelihood, dwelling and skill*. Psychology Press.
- Jesson, J. K., Matheson, L. & Lacey, F. M. (2011). *Doing your literature review: traditional and systematic techniques*. Sage.
- Kama muta lab. (2021). <http://kamamutalab.org/>
- Koivula, M. & Hännikäinen, M. (2016). Building children's sense of community in a day care centre through small groups in play. *Early Years*, 37(2), 126-142.
<https://doi.org/10.1080/09575146.2016.1180590>
- Lillemyr, O. F. (2014). Lek som mangfold. I (s. 13-28). Fagbokforl.
- Løchen, E. (1978). Om troll og slikt. I G. Breivik & H. Løvmo (Red.), *Friluftsliv fra Fridtjof Nansen til våre dager* (s. 21-24). Universitetsforlaget.
https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2008052900028
- Løkken, G. (1996). *Når små barn møtes : om de yngste barnas gruppefelleskap i barnehagen*. Cappelen akademisk.
- Mayan, M., J. . (2016). *Essentials of Qualitative Inquiry* (Bd. 2). Taylor and Francis.
<https://doi.org/10.4324/9781315429250>
- Merleau-Ponty, M. (2012). *Phenomenology of Perception*. Taylor & Francis Group.
<http://ebookcentral.proquest.com/lib/hogskbergen-ebooks/detail.action?docID=1433878>

- Moreton, S. G., Arena, A., Hornsey, M. J., Crimston, C. R. & Tiliopoulos, N. (2019). Elevating nature: Moral elevation increases feelings of connectedness to nature. *Journal of Environmental Psychology*, 65, 101332. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2019.101332>
- NINA. (2021). *Barn og natur*. <https://www.nina.no/V%C3%A5refagomr%C3%A5der/Prosjekter/Barn-og-natur>
- Passmore, H.-A. & Howell, A. J. (2014). Eco-existential positive psychology: Experiences in nature, existential anxieties, and well-being. *The Humanistic Psychologist*, 42, 370 - 388. <https://doi.org/10.1080/08873267.2014.920335>
- Petersen, E. & Andrew, M. J. (2020). Kama Muta ($\approx$ Being Moved) Helps Connect People in and to Nature: A Photo Elicitation Approach. *Ecopsychology*, ahead of print. <https://doi.org/10.1089/eco.2020.0032>
- Petersen, E., Fiske, A. P. & Schubert, T. W. (2019). The Role of Social Relational Emotions for Human-Nature Connectedness [Perspective]. *Frontiers in Psychology*, 10(2759). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02759>
- Pons, F. & Harris, P. L. (2019). Children's understanding of emotions or Pascal's "Error": Review and prospects. I V. LoBue, K. Pérez-Edgar & K. A. Buss (Red.), *Handbook of Emotional Development* (s. 431-449). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-17332-6_17
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode : en innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier* (2. utg.). Universitetsforl.
- Sandseter, E. B. & Hagen, T. L. (2016). Scandinavian early childhood education. Spending time in the outdoors. I B. Humberstone, H. Prince & K. Henderson (Red.), *Routledge International Handbook of Outdoor Studies* (s. 95-102). Routledge.
- Sandseter, E. B. H. (2009). Children's Expressions of Exhilaration and Fear in Risky Play. *Contemporary issues in early childhood*, 10(2), 92-106. <https://doi.org/10.2304/ciec.2009.10.2.92>

- Sandseter, E. B. H. (2010). 'it tickles in my tummy!'. *Journal of Early Childhood Research*, 8(1), 67-88. <https://doi.org/10.1177/1476718X09345393>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitative metoder* (5. utg. utg.). Fagbokforl.
- Utdanningsdirektoratet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. <https://udir.no>
- Walsh, D. J., Bakir, N., Lee, T. B. & Ya-Hui Chung, K. C. (2007). Using digital video in field-based research with children. I J. A. Hatch (Red.), *Early childhood qualitative research* (s. 43-62). Routledge.
- Wold, L. C., Skår, M. & Øian, H. (2020). *Barn og unges friluftsliv* (NINA rapport 1801). Norsk Institutt for naturforskning.
- Zhang, J., Piff, P., Iyer, R., Koleva, S. & Keltner, D. (2014). An occasion for unselfing: Beautiful nature leads to prosociality. *Journal of Environmental Psychology*, 37, 61-72. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2013.11.008>
- Zickfeld, J. H., Arriaga, P., Santos, S. V., Schubert, T. W. & Seibt, B. (2020). Tears of joy, aesthetic chills and heartwarming feelings: Physiological correlates of Kama Muta. *Psychophysiology*. <https://doi.org/10.1111/psyp.13662>
- Zickfeld, J. H., Schubert, T. W., Seibt, B., Blomster, J. K., Arriaga, P., Basabe, N., Blaut, A., Caballero, A., Carrera, P., Dalgard, I., Ding, Y., Dumont, K., Gaulhofer, V., Gračanin, A., Gyenis, R., Hu, C.-P., Kardum, I., Lazarević, L. B., Mathew, L., . . . Fiske, A. P. (2019). Kama muta: Conceptualizing and measuring the experience often labelled being moved across 19 nations and 15 languages. *Emotion*, 19(3), 402-424. <https://doi.org/10.1037/emo0000450>
- Øksnes, M. & Sundsdal, E. (2018). *Lekelyst i barnehagen : å fremme lekens egenverdi*. Cappelen Damm akademisk.

9. Vedlegg

9.1. Anbefaling fra NSD

Behandlingen av personopplysninger er vurdert av NSD. Vurderingen er:

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 01.03.2021 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 01.07.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte / foresatte til de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som foresatte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrerte/ de foresattes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

Også Barna vil bli spurt om de ønsker å være med. Ingen barn skal inkluderes mot sin vilje.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen

- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de/dere foresatte ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte og de foresatte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert/foresatt tar kontakt om sine/barnets rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Kajsa Amundsen

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)